

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
«__» _____ 201_ р.

Реєстраційний № _____
«__» _____ 201_ р.

ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЗАСОБОМ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. УКЛАДАННЯ ЗБІРКИ
ТВОРІВ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВП м-16
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Зеркаль Марини Павлівни
Керівник: доктор педагогічних наук, професор
Ковшар О.В.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	8
1.1. Проблема емоційного розвитку дитини в науковій літературі.....	8
1.2. Театралізована діяльність як засіб розвитку емоційної сфери особистості дитини передшкільного віку.....	15
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ 2. СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	22
2.1. Аналіз основних державних документів та програм закладів дошкільної освіти щодо завдань емоційного розвитку дітей передшкільного віку.....	22
2.2. Методика емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності.....	26
Висновки до другого розділу	39
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ З ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	41
3.1. Методичні засади організації емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності.....	41
3.2 Презентація збірки творів для емоційного розвитку дітей передшкільного віку	43
Висновки до третього розділу.....	45
ВИСНОВКИ.....	47

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
ДОДАТКИ.....	54
Додаток А	
Додаток Б	
Додаток В	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що у сучасному суспільстві все більше звертається увага у формуванні особистості дитини на емоційного світосприймання, розвиток емоційної сфери як реалізація гармонійності й цілісності її особистісного потенціалу. Саме тому особливої актуальності набуває завдання щодо вивчення особливостей індивідуальних емоційних проявів, переживань дитини; спрямованість способів і засобів розвитку емоційної сфери дитини.

Емоційна культури дитина є важливою складовою її соціальної компетентності та набуває особливої уваги з боку педагогів та психологів. Наукове підґрунтя для розробки педагогічної проблеми присвячені дослідження вчених про емоційний розвиток особистості на ранніх етапах онтогенезу (І. Бех, Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Кононко, А. Кошелєва), дослідження гуманістичного виховання дошкільників (О. Савченко, Т. Поніманська, С. Рубінштейн). Ідея гуманізації сучасної освіти розглядається в сучасній педагогіці з позиції взаємодопомоги, активного співпереживання (Ш. Амонашвілі, В. Абраменкова, А. Асмолов, Е. Шиянов).

Розвиток емоційної культури як здібності людини до співчуття і співпереживання іншим людям, до розуміння їх станів, є одним з найважливіших компонентів етичного розвитку дітей. У зв'язку з цим, проблема емоційного розвитку, формування емоційної культури вимагає особливої уваги по відношенню до дітей передшкільного віку, оскільки саме в цей віковий період дитина активно вирішує завдання взаємодії з навколишнім світом, інтенсивно знаходить досвід спілкування з однолітками та дорослими.

Базовий компонент дошкільної освіти метою діяльності дошкільного

закладу окреслює забезпечення гармонійного розвитку кожної дитини, створення сприятливих умов для її особистісного становлення та творчої самореалізації. Одним із ефективних засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника визнано театралізовану діяльність. Адже саме театралізована діяльність сприяє естетичному вихованню дитини, її емоційному розвитку. Крім того, вона розвиває вміння бачити, чути та розуміти красу слова. Театральне мистецтво близьке та зрозуміле дітям, адже в його основі закладено гру, яка є для дошкільника провідною діяльністю.

Психолого-педагогічні дослідження О.Аматьєвої, Л.Артемової, Л. Виготського, С.Гаврилюк, Н.Кудикіної, Л.Макаренка, Н.Сиротич та ін., доводять необхідність формування емоційного досвіду, творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Отже, актуальність проблеми зумовили вибір теми кваліфікаційного дослідження **«Емоційний розвиток дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності. Укладання збірки творів»**.

Мета дослідження: науково обґрунтувати й експериментально апробувати методику емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності.

Завдання дослідження:

1. Уточнити поняття «емоційний розвиток», «емоційна культура» «ігрова театралізована діяльність».
2. Охарактеризувати особливості емоційного розвитку дітей передшкільного віку.
3. Розробити методику емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності та методичні рекомендації з емоційного розвитку дітей передшкільного віку.

4. Укласти збірку театралізованих ігор для емоційного розвитку дітей передшкільного віку.

Об'єкт дослідження – емоційний розвиток дітей передшкільного віку.

Предмет дослідження – емоційний розвиток дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності.

Методи дослідження. *Теоретичні:* аналіз, синтез, обробка наукових досліджень із проблеми для визначення сутності феномена «емоційний розвиток дітей передшкільного віку», уточнення ключових понять дослідження; аналіз освітніх програм, навчальних планів вихователів для з'ясування сучасного стану емоційного розвитку дітей передшкільного віку в закладах дошкільної освіти; *емпіричні:* спостереження, анкетування вихователів і батьків, методи діагностування для визначення рівнів емоційного розвитку дітей передшкільного віку.

База дослідження: Дослідження було проведено на базі внутрішнього структурного підрозділу «Дошкільний підрозділ» Криворізької гімназії № 58 Криворізької міськради.

В дослідженні було задіяно 32 дитини передшкільного віку (14 середньої та 18 старшої груп) та 6 вихователів старших та середніх груп, 45 батьків дітей передшкільного віку.

Практична значущість дослідження полягає в розробленні й упровадженні методики емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності; (серія діагностувальних завдань, методичні рекомендації із емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності). Укладена збірка творів з емоційного розвитку дітей передшкільного віку. Матеріали дослідження можуть використовуватися вихователями у старших групах закладів дошкільної освіти; у процесі перепідготовки та професійної підготовки, на курсах

підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти. **Результати дослідження впроваджено** в освітній процес внутрішнього структурного підрозділу «Дошкільний підрозділ» Криворізької гімназії № 58 Криворізької міськради.

Публікації. Основні положення та результати кваліфікаційного дослідження висвітлено у збірнику наукових і навчально-методичних праць студентів «Наукові здобутків студентів з дошкільної освіти» кафедри дошкільної освіти Криворізького державного педагогічного університету Зеркаль М. «Емоційний розвиток дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності». «Наукові здобутків студентів з дошкільної освіти»: зб наукових і навч-метод праць студентва. КДПУ, 2021.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, збірки творів розміщеної в додатках.

Загальний обсяг роботи становить: 74 сторінок, із яких 53 сторінки основного тексту, в додатках розміщена «Збірка театралізованих ігор» - методичний посібник з емоційного розвитку дітей передшкільного віку (21 сторінка) .

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1 Проблема емоційного розвитку розвитку особистості в науковій літературі

Сучасний та бурхливий темп соціальних змін сьогодення поставив перед педагогікою проблемне питання щодо соціально-емоційного розвитку дітей дошкільного віку, яке полягає у поступовому опануванні нею соціокультурних досягнень суспільства, у формуванні здатності усвідомлювати себе, навколишнє довкілля та активно взаємодіяти з його соціальними об'єктами. Проблема розвитку емоційної сфери дітей та її особливостей у період дошкільного дитинства є актуальною як у теоретичному, так суто прикладному аспектах.

Важливу роль у розробці проблеми особистісного становлення та емоційного розвитку дошкільника відіграють праці відомих вітчизняних дитячих психологів та педагогів: О. Кульчицької (формування моральних почуттів), О.Кононко (психологічні основи особистісного становлення дошкільника), С. Кулачківської (емоційні взаємини дитини з дорослими), Т.Поніманської (гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності), Ю.Приходько (ціннісне ставлення дошкільників до однолітків), С.Тищенко (розвиток внутрішнього світу дитини).

Вивченням емоційних станів дітей займалися такі відомі психологи, як М. Аскаріна, К. Бібанова, Н. Денисова, М. Фігурін, які наголошували на важливості розвитку емоційної сфери, зокрема на вихованні почуттів з

перших років життя дитини. Як вважає О.Запорожець, емоційний розвиток дошкільника є однією із важливих умов його виховання, що підкреслює важливість емоційного переживання дошкільника при взаємодії з соціумом для його особистісного становлення [29].

Л. Виготський уважав, що емоційний розвиток дітей – один із найважливіших напрямків професійної діяльності педагога, емоції є «центральною ланкою» психічного життя людини загалом, і передовсім дитини [12].

Порівняльний аналіз наукових досліджень дозволяє констатувати, що поступово збільшується кількість дітей, в яких виявляється емоційної напруги, депресивності, розладу в адекватності емоційного регулювання.

Впродовж всього дошкільного дитинства емоції стрімко розвиваються, ускладнюються та набувають інтелектуалізованого характеру. Так, відомий вітчизняний психолог В.Зінківський писав: «Психічна організація дитинства виключно прекрасна, і цією красою і грацією своєї дитинства зобов'язана тієї безпосередності, коріння якої лежить у переважному розвитку емоційної сфери» [30, с. 56]. Психологи наголошують на тому, що однією з умов виникнення у дітей старшого дошкільного віку складних емоцій є взаємозалежність та взаємозв'язок емоційних і пізнавальних процесів, як двох найбільш важливих сфер їхнього психологічного розвитку. Відтак, емоції є найважливішим фактором регуляції процесів пізнання. Отже, емоційна забарвленість – є однією з умов, яка визначає довільну увагу та здатність запам'ятовувати. Крім того, вона здатна суттєво забезпечити або ускладнити довільну регуляцію цих процесів.

Дошкільник не вміє самостійно виражати свої почуття, емоційні переживання без спеціальної освіти, так як здатність довільно керувати своїми діями і емоціями формується на протязі всього дошкільного періоду дитини.

Необхідно зазначити, що емоційний стан дітей впливає на розвиток їхньої пізнавальної діяльності, стабільність інтересів і вибір виду діяльності. Саме тому вивчення емоційних станів та особистісних відносин дітей дає можливість виявити приховані проблеми освітнього процесу. А також є основою для прогнозування варіантів подальшого особистісного розвитку дошкільників.

Емоційний розвиток дитини передшкільного віку пов'язаний, в першу чергу, з появою в нього нових мотивів, потреб та інтересів. Починають інтенсивно розвиватися моральні почуття та соціальні емоції. Зміни які відбуваються в емоційній сфері дошкільника пов'язані не тільки з розвитком мотиваційної та пізнавальної сфери особистості, але також із розвитком самосвідомості. Адже дитина перш за все живе емоціями, вона керується ними при виборі способів поведінки. Емоції супроводжують дитячі відчуття та практичні дії, вони регулюють розумову діяльність, збагачуючи навколишній світ дитини. Саме завдяки емоціям дитинство залишається незабутнім періодом життя кожної людини.

За період дитинства сила, протяжність та стійкість емоцій змінюються у зв'язку зі змінами характеру провідної діяльності дитини, її мотивів, а також у зв'язку з ускладненням стосунків дитини з довколишнім світом. Відтак з часом, у дитини виникають більш складні відчуття, які викликані тим, наскільки добре вона виконала свої обов'язки, яке значення мають її дії для інших людей і в якій мірі дотримується вона норм і правил поведінки [9,с.61]. Тому, важливим новим фактом емоційної сфери дошкільника стає переживання з приводу можливої реакції дорослих на його дії та вчинки: «що скаже мама?», «чи батько буде сваритись?».

Таким чином, емоції дошкільника включаються у внутрішні механізми забезпечення супідрядності мотивів як важливий їх компонент. За допомогою мовлення, дитина засвоює навички з вираження емоцій в

єдності вербальних і невербальних засобів. Першочергово в мовленні дитини переважають невербальні засоби вираження емоцій, а саме: міміка, виразні рухи, крик, плач. До кінця дошкільного віку дитина опановує вміння позначити свій емоційний стан у мовленні.

З емоційним благополуччям дитини пов'язана її оцінка самої себе, своїх здібностей, моральних та інших якостей. Однак, необхідно зазначити, що з кожним роком збільшується кількість дітей, які мають певні емоційними проблемами. Вони переживають підвищену тривожність, невпевненість у собі та у своїх можливостях, проявляють агресію. Всі ці негативні емоційні прояви обумовлені різними причинами, серед яких можна виділити: негативний вплив на розвиток дітей телебачення, безконтрольне використання у повсякденному житті гаджетів, постійна зайнятість батьків і відповідно обмеження їх спілкування з дитиною та ін.

Виховання емоцій та почуттів у дитини повинно служити передусім формуванню гармонійного розвитку особистості. Одним з показників цієї гармонійності є певне співвідношення інтелектуального й емоційного розвитку.

В. Сухомлинський у своїх працях звертав увагу педагогів на такі провідні аспекти у системі виховання дитячих емоцій: емоційну культуру неможливо сформувати без постійного духовного спілкування педагога і дитини, без взаємного проникнення у світ думок, почуттів та переживань один за одного; незамінним емоційним стимулом думки є процес різнобічного пізнання оточуючої дитину дійсності: «Важливо, щоб джерелом думки і почуттів було пізнання явищ природи, її краси» [46, с. 557]; істина, в якій узагальнюються предмети та явища навколишнього світу, стає особистісним переконанням дітей за умови, що вона наділена яскравими образами, які впливають на почуття дитини.

Отже, постає гостра необхідність у цілеспрямованій роботі з

формування емоційної сфери дітей передшкільного віку, яка спрямована на:

- вербалізування дорослими станів, емоцій, почуттів, переживань – як своїх, так й інших;
- стимулювання дітей до прояву свого ставлення до тієї чи іншої ситуації, стану, емоції чи переживання, спричиненого цією ситуацією;
- навчання дітей способів адекватного вираження негативних емоцій та вмінь позбуватися їх.

Дослідження доводять, що саме в передшкільному віці закладаються основи емоційно-етичної культури особистості, в якій емоційна культура займає провідне місце.

Аналізуючи процес розвитку емоцій дітей передшкільного віку, робимо наступні висновки: емоції дошкільника опосередковуються його ставленням до тих чи інших явищ; внаслідок появи опосередкованості емоцій вони стають більш узагальненими, усвідомленими, керованими; емоції у функції передбачення включаються у внутрішні механізми забезпечення супідрядності мотивів як важливий їх компонент; інтенсивний розвиток вищих почуттів відбувається у процесі виконання різних видів діяльності малюка – трудової, продуктивної [23, с. 201].

За підсумками досліджень науковців, емоційної сфери дитини, *емоційний розвиток* розуміємо як комплексний закономірний процес ускладнення та збагачення емоційної сфери у контексті загальної соціалізації дитини [50].

Поняття «*емоційний розвиток дітей дошкільного віку*» слід розглядати як складний, безперервний процес, який формує емоційну сферу дітей на етапі дошкільного дитинства та проявляється в емоційному ставленні до навколишнього світу [51].

Погоджуємося з думкою Т. Поніманської, яка зазначає про «необхідність формувати у дошкільнят відкритість до світу людей як потребу особистості, навички соціальної поведінки...формувати готовність до сприймання соціальної інформації, виховувати співчуття, співпереживання, бажання пізнавати людей, робити добрі вчинки» [38, с. 8], що є очевидною передумовою формування емоційної культури дитини. Гармонійне співжиття дитини з довкіллям передбачає її компетентність у світі емоцій і почуттів.

Термін «емоційна культура» знаходимо в словнику під редакцією А. Реана, в якому зазначається, що емоційна культура (лат.cultura) – вихованість емоцій; рівень розвитку емоцій, який припускає емоційну чуйність і відповідальність за свої переживання перед собою та оточуючими [43]. Найбільш виразно поняття культури представлено у працях Ш. Амонашвілі, який переконаний, що сутність людини спрямована на вдосконалення. Сама вона часто не хоче помічати цей невсипучий імпульс [1].

Людина навіть намагається опиратися найкращим спонуканням, але десь глибоко в надрах «чаші» вже сяє зародок зерна Культури. Рано чи пізно зерно проросте, і тому кожна людина вже несе в собі частину загальнолюдскості. Поняття культури, за значенням самого свого кореня, спрямовує до самовідданого вивчення, пізнання і нашарування всіх пошуків, що звеличують свідомість [1, с. 36].

Емоційна культура – трактується як один з критеріїв особистісної культури людини. Особистісна культура дитини передбачає синтез індивідуальних якостей, які проявляються у сприйнятті та усвідомленні культурних цінностей і які спрямовані на творчу взаємодію з навколишнім середовищем та іншими людьми [51].

За А. Шевчук, особистісна культура дитини характеризується ступенем усвідомлення культурних цінностей та відповідною поведінкою і

виявляється: – у ставленні до культурних цінностей – емоційно переживає, виявляє інтереси, смаки до красивих предметів, мистецьких творів, цінує їх; – у мисленні – аналізує, порівнює красиве і некрасиве, проводить аналогію між природними і культурними явищами тощо; – у духовно-практичній і продуктивній діяльності – сприймає культуру, виявляє почуття, здібності; діє згідно з правилами і проявляє творчість; – у мистецькій або художній активності – ініціює зміни, втілює їх, докладає домірні зусилля для реалізації власного задуму тощо [54, с. 5–6]

Наводимо з дослідження Н.Трофаїлапринципи, на яких базується педагогічна технологія розвитку емоційної культури старших дошкільників в процесі театралізованих ігор:

1. Принцип системності дозволяє вирішувати завдання розвитку емоційної культури в дітей дошкільного віку у взаємозв'язку збагачення уявлень про емоції та почуття, активізацію особистого досвіду, поступового перенесення емпатійних дій та емоційної культури в реальний життєвий контекст.

2. Принцип єдності діагностики і розвитку, який відображає цілісність процесу розвитку. Процес розвитку вимагає від педагога постійного контролю динаміки змін у розвитку особистості, в нашому випадку – динаміки емоційних станів дитини, почуття, переживань, емоційної культури поведінки.

3. Діяльнісний принцип розвитку емоційної культури базується на теорії психічного розвитку дитини, розкрито в працях А. Леонтєва і Д. Ельконіна, центральним положенням якої є роль діяльності в психічному розвитку дитини. Провідним способом процесу розвитку емоційної культури старших дошкільників є організація дорослим активної самостійної діяльності дитини, створення умов, в яких би, активізувалися прояви емоційної культури дітей.

4. Принцип урахування вікових психологічних та індивідуальних особливостей дитини.

5. Принцип комплексності методів у формуванні емоційної культури дошкільників доводить необхідність використання різноманіття педагогічних та психологічних методів і прийомів.

6. Принцип активного залучення найближчого соціального оточення дитини визначається провідною роллю, яку відіграє сім'я, педагоги, найближче оточення дитини[52].

Специфіка відбору педагогічних засобів формування емоційної культури дітей обумовлена урахуванням таких особливостей дітей передшкільного віку: прагнення до самостійності і активності дитини в діяльності; егоцентричність мислення, що виявляється в труднощах прийняття позиції іншого; потреба дитини в ігровій взаємодії.

Враховуючи сукупність завдань формування емоційної культури, послідовність їх розв'язання пропонуємо розглянути одним із напрямів - використання театралізованих ігор, ігор-етюдів, розповідь, читання дитячої художньої літератури, вирішення соціальноемоційних проблемних ситуацій, емоційні імпрровізації тощо.

1.2 Театралізована діяльність як засіб розвитку емоційної сфери особистості дитини передшкільного віку

Дитина за своїми віковими та психологічними особливостями емоційна та чутлива. Сприймання для неї – це основа пізнання й орієнтації в навколишньому середовищі, головна умова розвитку особистісних якостей. Серед різноманітних засобів розвитку емоційної культури, особливої уваги заслуговують театралізовані ігри та власне театр, який є для дітей школою емоційної культури та людського спілкування.

Театралізована діяльність є імпрровізаційною, виступає як індивідуальний творчий процес і об'єднує різні за характером творчі принципи: продуктивний, виконавчий, оформлювальний та вміння дитини сприймати специфічне сценічне мистецтво. Лише такий синтез створює

умови для розвитку та вдосконалення емоційної сфери і творчості дитини [4, с. 4–5].

Педагогічні можливості театралізованої діяльності, особливо в дошкільному віці, в розвитку емоційної культури досить великі.

Театралізована діяльність – це ігрова діяльність, в якій дитина, в силу специфічних особливостей, має тонко відчувати емоційний стан персонажів, займати позицію співпереживаючого героя або глядача; – обов'язковим елементом театралізованих ігор (ігор-драматизацій, ігор-етюдів, ігор-імпровізацій, режисерських ігор) в дошкільному віці є ігровий образ, що вимагає від дитини не лише зовнішнього перевтілення, але й емоційного переживання, глибокого чуттєвого входження в зміст виконуваної ролі; – репродуктивність при підготовці дітьми спектаклю або процес сприйняття театрального дійства спонукає дітей до активної роботи: від співчуття до співпереживання, викликає наслідування улюбленим героям, їх поведінці. Це залишає глибокий слід в емоційному досвіді та впливає на поведінку і характер взаємодії дитини з навколишнім світом; – театралізована діяльність – це системний процес, який починається з ознайомлення з літературною основою майбутнього спектаклю і підготовки дитячого сприймання, супроводжується детальним аналізом сюжету і вчинків героїв, обговоренням стратегій їх поведінки, продовжується в пробах себе в обраній ролі, в осмисленні і розучуванні ролі, самостійному втіленні образу героя і задуму спектаклю [50].

Системна організація процесу театралізованої діяльності дозволяє формувати у дітей старшого дошкільного віку емоційну культуру. Педагог має створити умови для збагачення емоційної сфери дитини, надавати можливість проявляти власні почуття, підтримувати живий інтерес повноцінного особистісного розвитку.

Залучення до театру дітей дошкільного віку пов'язано в основному з виставами-казками. Адже, приймаючи участь у ній, діти знайомляться з навколишнім світом через образи, фарби, звуки.

З розумовим розвитком дітей тісно пов'язане виразність реплік персонажів та власних висловлювань. Так, непомітно для дітей активно збагачується та розвивається словник дитини. Крім того, удосконалюється звукова культура мови дошкільника. Адже виконувана роль, вимовлені репліки ставлять дитину перед необхідністю чітко, ясно, та зрозуміло висловлюватися. Отже, безумовно, завдяки активної театралізованої діяльності у дитини розвивається мовлення.

Можна стверджувати, що театралізована діяльність є джерелом розвитку глибоких почуттів та переживань дитини. Театралізовані заняття залучають дитину до пізнання духовних цінностей, розвивають емоційну сферу дитини, змушують його співчувати персонажам.

Театралізована діяльність – є найважливіший засобом розвитку у дітей емпатії. Тобто формування здатності у дошкільника розпізнавати емоційний стан людини з її міміки, жестів, інтонації, уміння ставити себе не його місце в різних ситуаціях, а отже, знаходити адекватні способи сприяння. «Щоб веселитися чужим веселощами і співчувати чужому горю, потрібно вміти з допомогою уяви перенестися в стан іншої людини, подумки стати на його місце», - стверджував Б. Теплов [36].

Театралізована діяльність сприяє формуванню досвіду навичок поведінки, адже кожен літературний твір або казка для дітей дошкільного віку завжди мають моральну спрямованість. В них описуються такі основні моральні якості як доброта, дружба та чесність. Улюблені герої казок стають зразками для наслідування. Саме ідентифікація дитини з улюбленими героями дозволяє вихователям здійснювати позитивний виховний вплив.

Театралізована діяльність дозволяє дитині опосередковано від імені будь-якого персонажа вирішувати багато проблемних ситуацій. Крім того, це допомагає дитині долати невпевненість у собі, сором'язливість та боязкість. Отже, театралізовані заняття сприяють всебічному розвитку дитини.

Для організації театралізованої діяльності, стверджує Т.Поніманська педагогу-вихователю необхідно:

- створювати умови які сприяють розвитку творчої діяльності дітей (заохочувати творчість, розвивати здатність вільно і раскрепощено триматися у виступі і т.д.);
- привчати дошкільників до театральної культури (знайомити театральними жанрами, з різними видами лялькових театрів);
- в єдиному педагогічному процесі забезпечувати взаємозв'язок між театралізованою та іншими видами діяльності;
- створювати умови для спільної театралізованою діяльності дітей і дорослих[51].

Театралізована діяльність сприяє формуванню правильної моделі поведінки в сучасному світі, підвищує культуру дитини.

Театралізована діяльність – це ефективний засіб соціалізації дошкільника, яка формується у процесі осмислення дитиною морального підтексту літературного твору. Театралізовані діяльність, розглядається як участь в грі, яка створює сприятливі умови для розвитку навичків взаємодії. Отже, в театралізованій діяльності доречно окремо виділити театралізовану гру.

Театралізована гра близька до сюжетної гри. Сюжетно-рольова та театралізовані ігри мають спільну структуру: задум, сюжет, зміст, ігрова ситуація, роль, рольове дію, правила. Особливість театралізованою ігри - літературна або фольклорна основа змісту і наявність глядачів. Велике значення у театралізованих іграх має безпосередньо ігрова дія, предмети та костюм. Оскільки всі перелічені предмети та засоби допомагають дитині вжитися у роль.

Творчість дитини проявляється в зображенні театралізованого персонажа. Дитині для цього необхідно зрозуміти персонаж, вміти аналізувати та оцінювати його дії. Але це залежить від досвіду дитини: чим ширше його враження про навколишнього життя, тим багатше уяву, почуття, здатність мислити. Дітям надзвичайно важлива реакція та враження глядачів.

Театралізовану гру дослідник Л.В. Артемова[3] ділить на дві групи: драматизації і режисерські.

В іграх-драматизаціях дитина самостійно створює образ за допомогою комплексу засобів виразності (інтонація, мимика, пантоміма), виробляє власні дії виконання ролі. Зазвичай діти переживають за свого героя. Вони діють від його імені, автоматично привносячи в персонаж свою особистість. У зв'язку з цим, герой, що бів зіграний однією дитиною, буде зовсім не схожий на героя, зіграного іншим дошкільником.

Ігри-драматизації можуть носити характер концертного виконання або виконуватися без глядачів. Ігри-драматизації які розігруються в звичайній театральній формі (сцена, завіса, декорації, костюми і т. д.) або у формі масового сюжетного видовища – мають назву – театралізація.

Розглянемо детальніше види драматизації:

- інсценування творів;
- ігри-імітації (імітація образів тварин, людей, літературних персонажів);
- рольові діалоги на основі тексту;
- постановки вистав по одному або декільком творам;
- ігри-імпровізації – розігрування сюжету без попередньої підготовки [50].

Ігрова театралізована діяльність це ігрова діяльність, основою якої є ігровий образ, що спонукає дітей до активної роботи: від співчуття до співпереживання, викликає наслідування улюбленим героям, їх поведінці.

Отже, ігрова театралізована діяльність активізує чуттєву, мовленнєву, інтелектуальну, і, звісно, емоційну сферу та сприяє розвитку, становленню особистості дитини передшкільного віку.

Висновки до першого розділу

У першому розділі здійснено теоретичний аналіз з проблеми емоційної розвитку особистості. Розглянуто та проаналізовано результати значущих теоретичних та експериментальних робіт, що стосуються особливостей розвитку емоційної сфери дитини - дошкільника; розглянули чинники, які

мають вплив на емоційний розвиток; виявлені особливості розвитку дітей дошкільного віку.

З'ясовано, що ключовими моментами емоційного розвитку дитини дошкільного віку є: освоєння соціальних форм вираження емоцій; формування почуття обов'язку; подальший розвиток естетичних, інтелектуальних та моральних почуттів; емоції стають усвідомленими завдяки мовленнєвому розвитку дитини; емоції є показником загального стану дитини, її психічного і фізичного здоров'я.

Проаналізовано особливості розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку. Відтак, виявлено, що діти дошкільного віку ще не здатні в повному обсязі управляти своїми емоціями. Діти поступово засвоюють соціальні форми прояву почуттів. Їх емоції поступово стають більш розумними і довільними, починає формуватися вищі почуття (естетичні, моральні, інтелектуальні).

Ключові новоутворення емоційної сфери дитини-дошкільника з'являються в результаті прогресивних закономірних змін, що відбуваються в рамках сприйняття, розпізнання, визначення і вербального позначення емоцій; ускладнення і розширення предметного змісту емоцій, появи нових форм мотиваційно-смісловий орієнтування діяльності.

Виявлено, що емоції проходять загальний для вищих психічних функцій шлях розвитку, а саме: від зовнішніх до внутрішніх психічних процесів. Відтак, у дітей на основі вроджених реакцій формується сприйняття емоційного стану близьких людей. З часом, під впливом соціальних контактів, емоційний розвиток ускладнюється та породжує вищі емоційні процеси – інтелектуальні та естетичні почуття.

Протягом дошкільного періоду з розширенням видів діяльності та спілкування розвивається й емоційна сфера дитини. Перш за все, це уміння контролювати свої емоційні реакції. Крім того значно збільшується стійкість почуттів, адже вони стають більш усвідомленими, глибокими, та узагальненими.

Поняття «емоційний розвиток дітей передшкільного віку» розглядається, як безперервний та складний процес, що сприяє формуванню емоційної сфери дітей на етапі дошкільного дитинства та виявляється в емоційному ставленні до навколишнього світу.

Виявлено, що ігри – займають особливу роль у процесі розвитку емоційної сфери дитини в дошкільному віці.

Розвинута сфера емоцій, почуттів дає змогу людині набувати власного досвіду пізнання соціального і предметного оточення.

Театралізована гра є одним із основних видів діяльності дітей дошкільного віку. За допомогою таких ігор краще розвиваються психічні, фізичні сили дитини(увага, мислення, уява, пам'ять, організованість, спритність тощо), легше сприймається ним освоєння навколишнього світу і людських взаємовідносин, пробуджує мислення, задіює його творчий потенціал.

Ігрова театралізована діяльність це ігрова діяльність, основою якої є ігровий образ, що спонукає дітей до активної роботи: від співчуття до співпереживання, викликає наслідування улюбленим героям, їх поведінці. Ігрова театралізована діяльність активізує чуттєву, мовленнєву, інтелектуальну, і, звісно, емоційну сферу та сприяє розвитку, становленню особистості дитини передшкільного віку.

Велике значення мають і форми організації театралізованої діяльності у дошкільному навчальному закладі, та як ці форми будуть використовуватися педагогом. Отже, емоційний розвиток дітей передшкільного віку активно відбувається засобом театральної-ігрової діяльності дітей.

РОЗДІЛ II. СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1 Аналіз основних державних документів та програм закладів дошкільної освіти щодо завдань емоційного розвитку дітей передшкільного віку.

Базовий компонент дошкільної освіти визначає основним завданням дошкільного дитинства-формування ключових компетентностей за різними освітніми напрямками, спрямованими на розвиток особистості.

Компетентності як результат дошкільної освіти та особистісне надбання відображає систему взаємопов'язаних компонентів психічного, фізичного, духовного та соціального розвитку особистості дитини:

- емоційно-ціннісного ставлення;
- сформованості знань;
- здатності та навичок до активного, творчого впровадження набутого досвіду, тобто до регуляції досягнень, поведінки, діяльності [5].

Базовим компонентом дошкільної освіти визначено кожен компетентність емоційно-ціннісним ставленням

Отже, всі ключові компетентності дошкільника формуються через емоції дитини. Тому позитивний емоційний розвиток є основою формування особистості дошкільника. А розвиток емоційної сфери дошкільника є провідним завданням дошкільної освіти.

В освітньому напрямі «Гра дитини» театралізовані ігри входять до першої групи самодіяльних вільних ігор, є специфічним видом дитячої активності, одним із найулюбленіших видів творчості.

У театральній-ігровій діяльності дошкільнят якнайповніше реалізується, зокрема, така з вимог Базового компонента, а саме: «дитина відчувається задоволеною під час мистецької творчої діяльності, має навички рефлексії щодо власного мистецького досвіду, проявляє художню активність як

складову особистісної культури» [5]. Крім того, інтенсивно розвивається мовлення, соціальний інтелект, комунікативні здібності, формується пізнавальна уява.

З давніх часів різні форми театрального дійства служили наочним емоційним способом передачі знань і суспільного досвіду.

Театралізована діяльність передбачає поєднання рухів, співу та художнього слова, міміки, пантоміми для створення художнього образу. Органічне поєднання кількох видів мистецтва створює унікальні можливості для емоційного розвитку дитини передшкільного віку.

У психолого-педагогічних дослідженнях Л. Виготського, Д. Менджеріцької, Л. Артемової, Р. Жуковської, Н. Карпінської, Н. Кудикіної та інших, театралізовану діяльність розглядають як таку, що становить синтез сприймання літературного тексту і творчого відображення його безпосередньо у ролях. При цьому виконавець ролі може використовувати надягнуті на руку ляльки, пальчиковий і настільний театри, елементи костюмів тощо. Важливо, що хоча кожна дитина і має певний творчий потенціал, однак ступінь та характер його прояву залежать від системи заходів, яке безпосередньо створює педагогічне середовище. Адже майже всі діти знають, кого або що вони бажають зображувати, однак не всі розуміють, як це треба робити.

Театралізована гра – це дії, передбачені художнім твором або сюжетом реальності, вони можуть мати репродуктивний характер. Це своєрідний спосіб досліджувати навколишній світ, зображувати дії та риси характеру тих, хто її оточує. Зазначена гра близька до сюжетної гри.

Зазначемо, що сюжетно-рольова гра є своєрідним майданчиком, звідки бере свій початок і розвиток театралізована гра. Сюжетно-рольова і театралізована гра мають загальну структуру, зокрема: задум, сюжет, зміст, ігрову ситуацію, роль, рольову дію, правила. Творчість дитини проявляється у тому, що вона передає свої почуття у зображуваній дії та художньому задумі, використовує предмети і замітники у грі. Відмінність між сюжетно-

рольовою і театралізованою іграми полягає у тому, що у сюжетно-рольовій грі діти відображають навколишні явища, а в процесі театралізованої гри діти використовують сюжети з літературних творів [40].

У театралізованих іграх використовують ігрову дію, предмет, костюм чи ляльку, які полегшують вибір дитиною ролі, а також визначають ігрові дії. Образ героя, його основні риси, дії, переживання визначено змістом твору.

Розглядаємо театралізовану діяльність як один із чуттєвих, емоційних засобів пізнання дійсності. Так, основні положення комплексної програми «Я у світі» щодо театралізованої діяльності спрямовані на розкриття потенційних можливостей дитини співпереживати; розвиток емоційної сфери дитини, формування впевненості дитини у собі; створення відповідного емоційного настрою; розвиток шанобливого відношення до себе й до оточуючих людей; створення ігрових ситуацій морального спрямування.

Отже, спостерігається значний і всебічний вплив театралізованої діяльності на особистість дитини. Саме в цій діяльності дитина поводить себе більш природньо, почувається розкутою та вільною. Також дитина навчається легше сприймати невдачі, не зупинятися перед труднощами, адекватно переживати свій програш, поступатися одне одному.

Долучення дітей до театрального мистецтва відбувається і під час проведення свят та розваг, в основі яких – гра-драматизація за мотивами авторської або народної казки.

Комплексні програми «Дитина», «Українське дошкілля» містять перелік театралізованих творів для передшкільного віку та наголошують, що проведення заходів у такій формі дозволяє творчо розкритися кожній дитині. Разом з дитиною беруть участь і дорослі – вихователі, батьки. Дитина не тільки набуває знань, умінь, навичок, розвиває творчі здібності, а й розширює коло спілкування – дорослий і дитина виступають як рівноправні партнери.

Отже, у діяльності сучасного дошкільного навчального закладу значна увага приділяється розвитку особистості дошкільника, а саме його творчій

діяльності та моральному досвіду. Діти ще не здатні керувати своїми емоціями, що часом може призводити до імпульсивності в поведінці та ускладнень при встановленні комунікацій між однолітками й дорослими. Поступово у дошкільників формується здатність усвідомлювати і контролювати свої переживання, розуміти емоційний стан інших людей, розвивається довільність поведінки, почуття стають глибшими та стійкішими.

Наведемо приклад варіативної програми для організації театралізованої діяльності дошкільників. Парціальна програма «Грайлик» (автор О.Березіна) розширює та доповнює зміст роботи педагогів дошкільних навчальних закладів з питань організації театралізованої діяльності. Складена з урахуванням вікових психолого-фізіологічних особливостей розвитку дітей та відповідно до Базового компонента дошкільної освіти. Зазначена програма розкриває особливості та умови успішної освітньої роботи з організації театралізованої діяльності з дітьми молодшого, середнього та старшого дошкільного віку. Також подано методичні рекомендації, які допоможуть вихователям системно підійти до організації цього напрямку роботи.

За парціальною програмою визначено зміст та завдання з питань театралізованої діяльності в організованій педагогом, так і в самостійній діяльності дітей. Заняття рекомендовано проводити один раз на тиждень як самостійні (тривалість заняття – 15–30 хв залежно 5 від віку) або в поєднанні з іншими розділами чинних програм [8].

Передбачено інтеграцію театралізованої діяльності за різними напрямками роботи дітей і дорослих у повсякденному житті, в самостійній діяльності, у роботі студій і гуртків, в організації свят та розваг. Час проведення – довільний як у першу, так і другу половини дня. Організація театралізованої діяльності за програмою передбачає: відвідування музею ляльок, лялькового (драматичного) театру з педагогами та батьками; виготовлення атрибутів, костюмів та декорацій; участь у театральних

заняттях, театралізованих іграх, розвагах і святах; розігрування театралізованих ігор-спектаклів, міні-сценок, вистав з ляльками; самостійну театралізовану діяльність у повсякденному житті; виконання пізнавальних завдань; постановку спектаклів за участю батьків і дітей.

Програма враховує вікові психолого-фізіологічні особливості розвитку дітей передшкільного віку та ґрунтується на усвідомленій педагогом потребі поступово вводити дитину у світ театру та гри. Програма охоплює періоди молодшого, середнього і старшого дошкільного віку. Завдання і зміст програми рекомендується реалізовувати індивідуально, підгрупами та фронтально.

Отже як комплексні, так і парціальні програми акцентують увагу на організації театралізованої діяльності в дошкільному закладі, яка сприяє формуванню та становленню особистості дошкільника.

2.2 Методика емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності.

Для опису методики емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності вважаємо за необхідне провести пошуковий експеримент, що передбачає анкетування вихователів, щодо готовності до емоційного розвитку дітей дошкільного віку, з метою визначення їхнього ставлення до проблеми емоційного розвитку дітей передшкільного віку, усвідомлення її важливості для формування особистості дитини, вивчення особливостей організації вихователями та методичного забезпечення процесу розвитку емоційної сфери дітей.

Дослідження було проведено на базі внутрішнього структурного підрозділу «Дошкільний підрозділ» Криворізької гімназії № 58 Криворізької міськради.

В дослідженні було задіяно 32 дитини передшкільного віку (14 середньої та 18 старшої груп) та 6 вихователів старших та середніх груп, 45 батьків дітей передшкільного віку.

Відповіді на перше запитання анкети (Додаток А) щодо розуміння респондентами сутності таких понять, як: «емоції», «емоційний стан», «агресія», «емоційний розвиток», «емоційний дискомфорт», «емоційна чутливість», «позитивні емоції», «негативні емоції», – дозволили виявити точні, не точні і навіть хибні відповіді. Наведемо приклади правильного визначення сутності понять вихователями: «емоції» – «це переживання людиною у певний момент свого ставлення до чогось чи до когось»; «психічні процеси, які протікають у формі переживань і відображають особистісну значущість та оцінку зовнішніх і внутрішніх ситуацій, важливих для життєдіяльності людини»; це «переживання, душевних вилювань людини».

Найважливішим завданням вихователя (відповідь на друге запитання), респонденти вважають: дати дітям глибокі і міцні знання (40 %), виховання особистості дитини – 35%, розвиток дитини – 25 % респондентів.

На третє запитання анкети: «Які емоції переважають у дітей Вашої групи: інтерес, радість, подив, сум, гнів, відраза, презирство, страх, сором, провина?». Відповіді респондентів: інтерес – 34%; радість – 20 %; подив – 13 %; сум – 12 %; сором – 5 %, страх – 9 %, гнів – 4 %, відраза – 2 %, презирство – 1%. Отже, більшість дітей дошкільного віку переживають позитивні емоції.

На запитання: «Які емоції у дітей спостерігаються на занятті» 95 % вихователів відповіли: «інтерес, радість», та лише 5% респондентів відповіли: «незадоволення, байдужість, сум».

На запитання анкети: «Як дитина у Вашій групі виявляє свої негативні емоції?» – відповіді розподілилися таким чином: переважна

більшість дітей виявляє свої негативні емоції діями (бійками) – 60%; словами – 26 %; «жестами» – 7 %; «мімікою» – 7 %.

Наступне запитання вимагало назвати причини, які, на думку вихователів, призводять до агресивної поведінки дітей, невпевненості у собі. Респонденти назвали такі причини: 14 % – конфлікти у сім'ї; 6 % – негативне ставлення батьків до дітей; 15 % – вседозволеність удома; 8 % – непорозуміння вихователів та батьків з дітьми; 5 % – різні вимоги до виховання, непоступливість інших дітей; 9 % – несприятливі умови в родині; 3 % – агресивність з боку людей, які оточують; 8 % – надмірна опіка батьків; 4 % – суперництво між дітьми; 6 % – байдужість і критика батьків щодо дитини; 5 % – приниження гідності дитини; 7 % – прагнення привернути до себе увагу; 4 % – завищена самооцінка, 6 % – захисна реакція дитини.

Щодо запитання: *«Чи звертаються до Вас батьки дітей за консультаціями з приводу негативних емоцій у дітей? Вкажіть, які проблеми обговорюєте з ними найчастіше»*, – 90 % вихователів дали стверджувальну відповідь *«так»*. Серед проблем, з якими звертаються батьки до вихователів, названо такі: *«Прояви вередування, упертості дитини»*; *«безпричинний крик дитини»*; *«чому дитина не бажає ходити у ЗДО»*; *«як подолати негативні емоції в адаптаційний період»*; *«проблеми адаптації»*; *«негативне ставлення до ровесників»*. І лише 10 % вихователів засвідчили, що батьків цікавить лише те, як дитина себе поводить упродовж дня, чиїла, чи пила; якщо виникає якась проблема, батьки звертаються до практичних психологів.

Щодо необхідності вказати *«причини виникнення негативних емоційних станів у дітей дошкільного віку?»*, відповіді були такими: майбутня розлука з матір'ю чи батьком – 36 %, розставання із близькими – 25 %, різка зміна звичної обстановки – 13 %, неприйняття з боку однолітків – 16 %, прихід дозакладу освіти – 10%.

На запитання: *«Яким чином Ви вивчаєте особливості емоційного*

розвитку дитини? було одержано такі відповіді: 16 % – «дивлюсь на реакцію дитини»; 25 % – «спілкуюся з дитиною»; 11 % – «спостерігаю задітьми»; 18 % – «читаю відповідну літературу»; 13 % – «проводжу індивідуальні бесіди»; 17 % – «спілкуюся з дітьми та їхніми батьками».

На запитання: *«Які методи Ви використовуєте, щоб позбутися у дітей негативних проявів у ставленні однолітків?»* – вихователі здебільшого називали такі: 15 % – налаштовую дитину на самостійну діяльність; 25 % – залучаю дитину до спільної гри, праці; 22 % – проводжу бесіди, сюжетно-рольові ігри; 17 % – відволікаю, залучаю дітей до активних форм роботи; 21 % – намагаюся помирити, поговорити з дітьми.

Щодо запитання: *«Чи передбачено у групі місце для зняття дитиною негативних емоцій?»* – лише 9 % респондентів дали ствердну відповідь *«так»*, більшість – 91 % вихователів – не мають таких куточків у групах закладів дошкільної освіти.

Отже, проведений аналіз показав, що вихователі певною мірою обізнані зі специфікою дошкільного дитинства та основними поняттями щодо емоційного розвитку дітей дошкільного віку, з різновидами емоцій, причинами виникнення негативних емоційних станів та агресивної поведінки у дітей; проявляють інтерес доробити з дітьми, які мають негативні прояви емоцій, мають бажання допомагати батькам, подолати негативні емоції за допомогою консультацій, бесід, порад, рекомендацій. Також опитування засвідчило про необхідність методичної допомоги, щодо емоційного розвитку дітей передшкільного віку.

Опишемо організацію дослідження впливу театралізованих ігор на емоційний розвиток дітей передшкільного віку.

Участь в дослідженні брали педагоги-вихователі та батьки вихованців, які приймали участь в організації театралізованої діяльності.

Дослідження складалось з трьох етапів: констатувального, формувального та контрольного.

Метою дослідження було завдання виявити рівні емоційного розвитку дітей передшкільного віку та впровадити методику емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності.

Метою першого етапу експериментальної роботи було виявлення початкового рівня емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованих ігор.

Для виявлення рівнів емоційного розвитку дошкільників були використані такі методики: «Паровозик», «Кольорова соціометрія», «Емоційна ідентифікація» (автор - Е.І. Ізотова), «Вивчення соціальних емоцій у дошкільнят» (автори Г. А. Урунтаєв, Ю. А. Афонкіна) [56]. (Додаток Б)..

Методика «Паровозик» була використана з метою дослідження психічних станів дитини протягом дня в її діяльності, спрямована на визначення позитивного психічного стану (ППС) та негативного психічного стану(НПС) кожної дитини і сприятливість психологічного клімату у групі в цілому

При проведенні методики «Паровозик» в динаміці було виявлено, що емоційний стан дитини змінюється в залежності від змісту її діяльності та оточуючого середовища. Чим бажаніше та емоційно насичений вид діяльності, сприятливіші її умови та позитивніше схвалення дорослими, тим більш позитивним є емоційний стан дитини.

За результатами дослідження в старшій групі при визначенні загального психологічного клімату було встановлено емоційний стан як позитивний у 34% . 34% дітей - перебувають у негативному психічному стані, 32% мають середній стан. В середній групі при визначенні загального психологічного клімату було оцінено емоційний стан дітей в групі як позитивний 52%. 40% дітей - перебувають у негативному психічному стані, 32%- у середньому стані. Провівши порівняння двох груп, які склались з 18 дітей старшої групи та 14 дошкільнят середньої групи, ми прийшли до таких висновків, що загальний психологічний клімат двох груп оцінено як позитивний. Проаналізувавши результати спостережень можна узагальнити,

що психологічний клімат в старшій групі мають 31% що відповідає сильному ступеню несприятливого психологічного клімату, а психологічний клімат у середній групі 61%. що відповідає незначному ступеню несприятливого психологічного клімату.

Методика «Кольорова соціометрія», спрямована на дослідження емоційно-безпосередніх міжособистісних відношень дитини до оточуючих. За результатами проведення методики в старшій групі ставлення до себе та самосприймання у більшості дітей в цілому позитивне, у дітей переважає високий рівень 53%, певну перевагу у спілкуванні діти надають батькам та близьким родичам.

Середній рівень мають 35% діти які мають переважні, але декілька суперечливі стосунки з однолітками в групі. На низькому рівні емоційнобезпосередніх міжособистісних відношень знаходяться 12% дошкільнят. У середній групі переважає низький рівень міжособистісних відношень 47%. Багато дітей не виявляють інтересу до емоційного стану інших людей, слабо емоційно реагують на їх переживання. 38% дітей дошкільного віку мають середній рівень вираженості емоційнобезпосередніх міжособистісних відносин до оточуючих.

На високому рівні вираженості емоційно-безпосередніх міжособистісних відносин знаходяться 15% дошкільнят. Провівши порівняння двох груп, які складались з 18 дітей старшої групи та 14 дошкільників середньої, за методикою «Кольорова соціометрія» ми прийшли до таких висновків, що в середній групі загальний вираженість міжособистісних відносин носить негативний характер 47% , старша група має позитивний рівень 53%. Визначена певна своєрідність реакції дитини на оцінки дорослого. Негативні оцінки діяльності знижують її привабливість та активність дитини, а позитивні, навпроти стимулювали співробітництво, сприяли розвитку дитячої ініціативи. 83% та 89% дітей по групах виявили позитивний емоційний стан під час спільної з вихователем ігрової діяльності. Негативний психічний стан виявили 8% дітей старшої групи при приході до

групи та 5% коли повертались додому, а також 7% під час денного сну. По середній групі дівчат результати кращі, відповідно: 4% - ранковий прийом, 3% повернення додому, і 4% під час денного сну.

Відповідно до трьох основних напрямків розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку були визначили такі критерії її діагностики:

- вміння диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан;
- здатність до емоційної регуляції поведінки;
- здатність проявляти соціальні почуття.

Методика діагностики «Емоційна ідентифікація» (автор - Е.І. Ізотова) спрямована на вивчення здатності диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан.

Виявили, що 14% дошкільнят знаходяться на високому рівні розвитку даної здібності. Ці діти пізнають по піктограм 5-6 емоцій, називають їх словом без допомоги дорослого (радіє, сердиться, щось гидке побачив, цього сумно); добре пізнають експресивні ознаки (посміхається, брови звів, очі відкриті). За фотографіями вони визначають 4 емоційних стану і з орієнтаційної допомогою пояснюють їх причини (дівчинка радіє, напевно, її чимось обрадували; дівчинка сумна - вона щось втратила). Дошкільнята цієї групи відтворюють деякі емоції і розповідають про них (я завжди така весела, коли вдома свято, день народження; мама сварила мене за брудну куртку, і я сумний був, засмутився).

Середній рівень вміння диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан становить 54% дошкільнят. Вони розрізняють 3-4 емоційні стани за піктограмами, у частині 47 виразні ознаки (губи посміхаються, сльози) можна назвати. Три емоційні стани відрізняються від фотографії, використовуючи істотну допомогу інструктора (дорослий пояснює причину емоції на одній фотографії, тоді дитина розмовляє самостійно). Ці діти можуть скласти 1-2 розповіді про свої емоції.

32% дошкільнят знаходяться на низькому рівні здатності диференціювати, називати, пояснювати свій емоційний стан. Вони

визначають 1-2 емоції за піктограмою, виділяючи за допомогою дорослої людини мімічні ознаки емоцій. Однак визначення емоційних станів за фотографіями викликає у них великі труднощі. Діти не можуть скласти розповідь про свої емоції (я не пам'ятаю).

Методика діагностики «Вивчення соціальних емоцій у дошкільнят» (автори Г. А. Урунтаєв, Ю. А. Афонкіна) спрямована на вивчення здатності прояву соціальних почуттів. Лише 8% дітей (1 дитина) знаходяться на високому рівні розвитку здатності проявляти соціальні почуття. Дитина відповідає на запитання правильно, мотивація відповідей показує знання соціальних норм та наслідків їх недотримання, а також бажання слідувати цим нормам. У 45% дошкільнят здатність до прояву соціальних почуттів розвивається на середньому рівні. Ці діти частіше дають відповіді, адекватні з точки зору соціальних норм, але мотивація відповідей відображає особисті потреби та бажання і не пов'язана із соціальними нормами.

Низький рівень здатності проявляти соціальні почуття виявлено у 47% дітей дошкільного віку. Такі діти не дають адекватної відповіді з точки зору соціальних норм, не можуть мотивувати відповідь на питання. На високому рівні розвитку емоційної сфери знаходяться 8% дошкільнят (1 дитина). Дитина правильно називає з піктограм 6 емоційних станів, виділяючи їх виразні ознаки, визначає причини цих станів; відтворює емоції в ігровій та комунікативній діяльності, може говорити про свої емоції. Вона виявляє інтерес до емоцій інших дітей, емоційно реагує на них і активно бере участь у ситуації, допомагаючи, заспокоюючи іншого; адекватно реагує на ситуації, пов'язані з дотриманням соціальних норм і правил. У 47% дошкільнят виявлено середній рівень розвитку емоційної сфери. Ці діти чітко визначає 3-4 емоційних стану по піктограм, виділяють їх експресивні ознаки, пояснюють можливі причини емоцій; складають 1-2 розповіді про своїх переживаннях; відтворюють деякі емоції в ігровій та комунікативної діяльності.

Діти старшої групи емоційно реагують не переживання інших людей, але при цьому намагаються відвернути увагу на себе, заслужити схвалення,

похвалу, лише зображуючи співчуття і співпереживання. Дошкільнята цієї групи виявляють ознаки співчуття, співпереживання, почуття обов'язку, проте мотивування їх емоцій пов'язана з особистими потребами, а не з соціальними нормами. Низький рівень розвитку емоційної сфери виявлено у 45% дітей. Відповідно до піктограм, ці діти називають лише 1-2 емоційні стани; важко назвати причини цих станів. Також їм здається складно скласти розповідь про свій досвід і відтворити емоції в ігровій діяльності. Діти цієї групи майже не цікавляться емоційним станом оточуючих, слабо емоційно реагують на свій досвід і здійснюють емпатичні дії лише на спонукання дорослої людини. У аргументах дітей немає ознак емпатії, проявляється байдужість до ситуації, що склалася.

На констатувальному етапі було визначено такі результати, що діти декілька пасивні, затиснуті, не можуть повністю розслабитися, «вжитися в роль», ініціаторами ігор виступають одні і ті ж діти, вони ж грають головні ролі. Відсутній досвід сприйняття сценічного мистецтва, не сформована готовність до самостійної діяльності, що театралізується. Уява розвинена не достатньою мірою, діти не можуть об'єднати декілька сюжетів, збудувати сюжетну лінію. Але, сприйняття подій, що відбуваються, співпереживання героям розвинене у всіх дітей. Акторські уміння у дітей розвинені не достатньою мірою. Більшість дітей з радістю приймають роль, але не уміють активно користуватися своєю мовою, рухом, мімікою і пантомімою, мало імпровізують.

Основними завданнями формувального етапу було визначено такі:

1. Спланувати спільну театралізовану діяльність дорослих і дітей через включенні батьків в театралізовані ігри-вистави, театралізовані ігри на святах і розвагах.
2. Міні- театралізовані ігри в повсякденному житті, інших заняттях, відвідування дітьми театрів спільно з батьками, міні-сценки з ляльками, педагогічні ситуації.

Наведемо приклади педагогічних ситуацій, що виконувались за допомогою театральної діяльності[50].

1. «Занурення в казку» за допомогою «чарівних речей» із казки. Створення уявної ситуації. Наприклад, подивитися на речі, які стоять у групі, використовуючи «чарівний ритуал» (замружити вічка, вдихнути, з видихом відкрити очі і озирнутися) або «чарівні окуляри». Потім привернути увагу дітей до якої речі: лава (Не з неї чи впало яєчко?), миска (Може в цій мисці спекли Колобок?) і т.д. Потім дітей запитували, дізналися чи вони з якою казки ці речі.

2. Читання та спільний аналіз казок. Наприклад, проводилась співбесіда, спрямована на знайомство з емоціями і почуттями, потім - виділення героїв з різними рисами характеру та ідентифікація себе з одним з персонажів. Для цього під час драматизації діти можуть виглядати в «спеціальне» дзеркало, яке дозволяє бачити себе в різні моменти театралізованою ігри і з успіхом використовується при програнні перед ним різних емоційних станів.

3. Малювання, розфарбування найбільш яскравих і емоційних для дітей подій з казок з мовним коментуванням і поясненням особистісного сенсу зображуваних подій.

Наведемо приклад вправ, спрямованих на розвиток умінь дітей проявляти доброзичливе ставлення один до одного[52].

Вправа «Продовж речення».

Мета: розвиток умінь дітей проявляти доброзичливе ставлення один до одного.

Процедура виконання: Діти продовжують речення, у яких описується емоційний стан персонажів, зображених на сюжетних і предметних картинках. Після розгляду картинок пропонується гра «Я розпочинаю, а ти продовжуєш речення».

1. «У цього ведмедика велике свято. Він (щасливий). На його мордочці(весела посмішка. Його очі...(сяють від радості). Вони схожі...(на сонечко).Ведмедик з радості плескає...(удолоні)».
2. «Цей зайчик сумний.На його мордочцінемає...(посмішки),очі...(сумні).Лапки...(лежать на колінах).Він сумно опутив...(плечі) і тихо сидить...(на стільці).Грати йому...(нехочеться)».
3. «Принцеса дуже здивувалася.Її очі...(широкі від несподіванки («Оцетак!») і навіть злегка...(присіла)».
4. «Цей котик сильно злякався. Його очі...(широко відкриті).Відстрахувін (тремтить). Лапки...(притиснуті до грудей).

«Вовк дуже засмутився. Його оченята...(дивляться зі злістю, зіщурені).Він стиснув...(лапи), тупотить...(лапами) і голосно кричить... («Я вам покажу!»)»

Гра «Чарівний мішечок».

Мета: виховання позитивного емоційного ставлення до однолітків
 Процедура виконання: перед початком гри студенти обговорили з кожною дитиною, який настрій, що відчуває, чи ображена на когось. Після обговорення кожній дитині пропонували «викинути» у чарівний мішечок усі дитячі негативні емоції: злість, образу, сум. Цей мішечок з усім поганим, пропонували дитині викинути.

Гра «Настрій».

Мета: розвивати вміння дітей долати невпевненість, замкнутість, сором'язливість, байдужість до інших та довколишнього середовища.

Процедура виконання: «Дітям» пропонували сісти в коло і перекидати один одному м'яча. Студент кидав по черзі кожній «дитині» і називав будь-

який настрій або емоцію. «Дитина» повертала м'яч і називала протилежний настрій. Наприклад:

Веселий – сумний, Добрий – злий, Теплий – холодний, Ясний – темний.

Підібрані ігри та вправи, спрямовувалися на розвиток потреби дітей у спілкуванні, на формування позитивного емоційного ставлення до однолітків, створення ситуацій, що допомагають подолати невпевненість, егоїзм, замкнутість, сором'язливість, невпевненість у собі, байдужість до інших та довколишнього середовища

Другий етап також включав реалізацію програми театралізованих ігор для розвитку емоційної сфери дітей передшкільного віку.

Виходячи з даних співбесід із батьками, діагностики на початку навчального року був складений план роботи театрального гуртка, та заплановано показ казки «Лисичка-сестричка та вовк-панібрат».

Заняття проводилися з дітьми старшої групи. На перших заняттях говорили про театр, та про те, як він виник. Деякі заняття і підготовка до спектаклів проводилися з музичним супроводом. Заняття завжди починалися з переклички. Діти по черзі виходили на сцену і називали своє ім'я і прізвище. Вчилися втілюватись у створений образ, вдосконалювати його, шукаючи найбільш виразні засоби для його втілення; розвивати пам'ять, фантазію.

Заняття будувалися на техніці мови - чистомовки, цокання, вправа на голосні і приголосні звуки, дихальні вправи, скоромовки, розминки пальців, жестикуляція. Особлива увага приділялася розвитку у дітей міміки і жестикуляції. Виконуючи етюди, діти вчилися точно співвідносити певні рухи з характером знайомого музичного твору. Музика активізувала фантазію дитини, спонукала до творчості, використання виразних рухів.

Були розроблені театралізовані ігри, де активно включались діти та їх батьки (Додаток В)

На третьому етапі контрольному були використані діагностичні методики першого етапу, які дали позитивні результати.

Так, для виявлення рівнів емоційного розвитку дошкільників були використані методики: «Паровозик», «Кольорова соціометрія», «Емоційна ідентифікація» (автор - Е.І. Ізотова), «Вивчення соціальних емоцій у дошкільнят» (автори Г. А. Урунтаєв, Ю. А. Афонкіна), (Додаток А).

За методикою «Паровозик» в старшій групі при визначенні загального психологічного клімату було встановлено емоційний стан як позитивний у 64%(було34%).14%(було 34%) дітей - перебувають у негативному психічному стані, 22% (було32%) мають середній стан. В середній групі при визначенні загального психологічного клімату було оцінено емоційний стан дітей в групі як позитивний 82%(було52%). 2%(було 40% дітей) - перебувають у негативному психічному стані, 16%(було 32%)- у середньому стані.

Можно зробити висновок, що у двох групах превалює щирий позитивний стан.

Методика «Кольорова соціометрія», спрямована на дослідження емоційно-безпосередніх міжособистісних відношень дитини до оточуючих. За результатами проведення методики в старшій групі ставлення до себе та самосприймання у більшості дітей в цілому позитивне, у дітей переважає високий рівень 83%(було53%), певну перевагу у спілкуванні діти надають батькам та близьким родичам. Середній рівень мають 16%(було35%) діти які мають переважні, але декілька суперечливі стосунки з однолітками в групі. На низькому рівні емоційнобезпосередніх міжособистісних відношень знаходяться 1%(було12%)дошкільнят. У середній групі також переважає високий рівень міжособистісних відношень 82% (було15%).16% (було38%)дітей дошкільного віку мають середній рівень вираженості емоційнобезпосередніх міжособистісних відносин до оточуючих. На низькому рівні вираженості емоційно-безпосередніх міжособистісних відносин знаходяться 1%(було47%) дошкільнят. Провівши порівняння двох груп,які складались з 18 дітей старшої групи та 14 дошкільників середньої, за методикою «Кольорова соціометрія» ми прийшли до таких висновків, що в

середній групі загальний вираженість міжособистісних відносин носить позитивний характер 82%(було 15%) , старша група має позитивний рівень 83% (було 53%).

Методика діагностики «Емоційна ідентифікація» (автор - Е.І. Ізотова) спрямована на вивчення здатності диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан.

Виявили, що 45%(було14%) дошкільнят знаходяться на високому рівні розвитку даної здібності. Середній рівень вміння диференціювати, називати, пояснювати емоційний стан становить 60%(було 54%) дошкільнят. І тільки 6%(було32%) дошкільнят знаходяться на низькому рівні здатності диференціювати, називати, пояснювати свій емоційний стан.

Методика діагностики «Вивчення соціальних емоцій у дошкільнят» (автори Г. А. Урунтаєв, Ю. А. Афонкіна)спрямована на вивчення здатності прояву соціальних почуттів. На контрольному етапі 45% (було 8%) дітей знаходяться на високому рівні розвитку здатності проявляти соціальні почуття. У 50% (було 45%) дошкільнят здатність до прояву соціальних почуттів розвивається на середньому рівні. Низький рівень здатності проявляти соціальні почуття виявлено у 5% (було 47%) дітей дошкільного віку.

Отже, результат дослідження свідчить про актуальність проведених завдань, а також про вірно підвбрані вправи та тематику театралізованих ігорта занять.

Висновки до другого розділу

В другому розділі були проаналізовано Базовий компонент дошкільної освіти – державний стандарт, основні комплексні та парціальна програма щодо завдань театралізованої діяльності із завдань емоційного розвитку дітей дошкільного віку.

Емоційний розвиток дитини передшкільного віку характеризується такими проявами: діяльність – основа емоційного розвитку; емоційні процеси відіграють важливу роль в регуляції діяльності; онтогенез емоцій нерозривно пов'язаний із загальним ходом психічного розвитку; на розвиток емоцій впливають всі структурні компоненти психіки (пізнавальні процеси, мотиваційна сфера, самосвідомість).

Була складена програма констатувального, формувального та контрольного етапів дослідження. На констатувальному етапі підбрано методики дослідження емоційних станів дітей передшкільного віку.

На формувальному етапі були визначені театралізовані ігри, психологічні ситуації для емоційного розвитку дітей передшкільного віку.

На контрольному етапі був досліджений рівень емоційного розвитку дітей передшкільного віку за відповідними методиками. Результати отримали позитивні які засвідчили, включення дітей передшкільного віку в театралізовану діяльність слугує їх емоційному розвитку.

РОЗДІЛ III. РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ З ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1.Методичні засади організації емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності

Театралізація – це, насамперед, емоційно- ціннісний розвиток дитини. Це щирий інтерес, захопленість як з боку дорослих, так і з боку дітей. Педагогічне керівництво ігровою діяльністю дошкільного закладу включає: виховання в дитини основ загальної культури; долучення дітей до мистецтва театру; розвиток творчої активності, їхніх ігрових умінь.

Аналіз та спостереження за театралізованою діяльністю дають змогу дійти висновків, що у дошкільнят активно проявляється свобода дій і моральної поведінки, розвивається пізнавальна культура, розширюються уявлення про особливості образотворчого і музичного мистецтва, вдосконалюються психічні процеси (пам'ять, уява, мислення, мовлення), розширюється світогляд. Організована підготовча робота викликає інтерес у дітей, бажання активно діяти під час показу спектаклю, позитивно впливати на глядачів, що пов'язано з розвитком емоційно-естетичних переживань.

Системний підхід до організації театралізованої діяльності дозволяє набуті їй певної моральної спрямованості, діти стають впевненими у собі, творчо використовують набуті знання й уміння в інших видах діяльності (ігровій, мовленнєвій, музичній). Тому дитяча театралізована діяльність – це мистецтво за формою, суспільна діяльність за змістом і навчання за суттю. У низці досліджень театралізовані ігри діляться залежно від провідних способів емоційною виразністю сюжету.

Для підготовки до театралізованої діяльності дітей передшкільного віку можливо ввести проблемні ігрові ситуації, як підготовчі вправи,

тоді театралізовані ігри можуть проводитися в двох варіантах: зі зміною сюжету, зберігши образи твори або заміною героїв, зберігши зміст казки [3].

У процесі роботи над роллю рекомендується:

- складання словесного портрета героя;
- фантазування з приводу його будинку, взаємин з батьками, друзями, придумування його улюблених страв, занять, ігор;
- твір різних випадків з життя героя, не передбачених інсценуванням;
- аналіз придуманих вчинків;
- робота над сценічної виразністю: визначення доцільних дій, рухів, жестів персонажа, місця на сценічному майданчику, міміки, інтонації;
- підготовка театрального костюма;
- використання гриму для створення образу [3].

Театралізовані ігри дають змогу вирішити багато завдань програми дитячого садка: від ознайомлення з суспільними явищами, формування елементарних математичних уявлень до фізичного удосконалення. Різноманітність тематики, засобів зображення, емоційність театралізованих ігор дають можливість використовувати їх з метою всебічного виховання особистості.

Отже, театралізована діяльність впливає на розвиток різних сторін життєдіяльності дитини. Вона сприяє розвитку не лише емоційної сфери, а і інтелектуальної сфери, адже засобами театру збагачуються знання дитини про театр та людей, які там працюють, вона вчиться порівнювати героїв різних казок, планує власні дії щодо реалізації задуму майбутньої вистави.

Також розвиток фізичної сфери містить залучення дитини до показу окремих дій (з іграшками, персонажами казок), імітації рухів, дій поетичних героїв, використання рухових дій у процесі театралізованих ігор, добір рухів відповідно до характеру персонажа.

Комунікативна сфера – це узгодження власних дій із діями інших дітей, участь у спільних із вихователем діях за сюжетами літературних творів, усвідомлення колективного характеру дієтворення.

Театралізована діяльність передбачає також розвиток моральновольової сфери, тобто вміння впізнавати героїв та персонажів у знайомих казках, висловлювати своє ставлення до них, робити самостійні оцінні судження, давати морально-етичні та естетичні оцінки, визначати альтернативу в оцінці героїв. Щодо поведінкової сфери, то під час походів до театру дитина опановує правила поведінки в театрі, ідентифікує почуття і вчинки персонажів із власними [3, с. 139].

Театр тішить дітей, розважає і розвиває їх. Саме тому театралізовану діяльність так люблять діти, а педагоги всього світу широко використовують її у вирішенні багатьох завдань, пов'язаних з освітою, вихованням і розвитком дитини. Колективний характер театралізованої діяльності дозволяє розширювати і збагачувати досвід співпраці, як у реальних, так і уявних ситуаціях. При підготовці вистави діти вчаться виділяти, засоби її досягнення, планувати і координувати свої дії. Діючи в ролі, діти набувають досвід різного роду відносин, що також важливо для їх соціального розвитку.

3.2 Презентація збірки творів для емоційного розвитку дітей передшкільного віку

Сучасне суспільство активно звертає увагу на формування особистості дитини, на її емоційне світосприймання, розвиток емоційної сфери як реалізація гармонійності й цілісності її особистісного потенціалу. Саме тому особливої актуальності набуває завдання щодо вивчення особливостей індивідуальних емоційних проявів, переживань дитини; спрямованість способів і засобів розвитку емоційної сфери дитини.

Емоційна культури дитини є важливою складовою її соціальної компетентності та набуває особливої уваги з боку педагогів та психологів. Наукове підґрунтя для розробки педагогічної проблеми присвячені дослідження вчених про емоційний розвиток особистості на ранніх етапах

онтогенезу (І. Бех, Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Кононко, А. Кошелева), дослідження гуманістичного виховання дошкільників (О. Савченко, Т. Поніманська, С. Рубінштейн). Ідея гуманізації сучасної освіти розглядається в сучасній педагогіці з позиції взаємодопомоги, активного співпереживання (Ш. Амонашвілі, В. Абраменкова, А. Асмолов, Е. Шиянов).

Розвиток емоційної культури як здібності людини до співчуття і співпереживання іншим людям, до розуміння їх станів, є одним з найважливіших компонентів етичного розвитку дітей. У зв'язку з цим, проблема емоційного розвитку, формування емоційної культури вимагає особливої уваги по відношенню до дітей передшкільного віку, оскільки саме в цей віковий період дитина активно вирішує завдання взаємодії з навколишнім світом, інтенсивно знаходить досвід спілкування з однолітками та дорослими.

Базовий компонент дошкільної освіти метою діяльності дошкільного закладу окреслює забезпечення гармонійного розвитку кожної дитини, створення сприятливих умов для її особистісного становлення та творчої самореалізації. Одним із ефективних засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника виділено театралізовану діяльність. Вона сприяє естетичному вихованню дітей, емоційному розвитку, розвиває вміння бачити, чути, розуміти красу слова, дії. Театральне мистецтво близьке і зрозуміле дітям, адже в його основі — гра, яка є для дошкільника провіною діяльністю.

Психолого-педагогічні дослідження О.Аматьєвої, Л.Артемової, Л. Виготського, С.Гаврилюк, Н.Кудикіної, Л.Макаренко, Н.Сиротич та ін., доводять необхідність формування емоційного досвіду, творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Пропонуємо методичний посібник - збірку театралізованих ігор, психологічних ситуацій, тренінгів з батьками з розвитку емоційної сфери

дітей передшкільного віку. Створення цілісного емоційно-сприятливого середовища допомагає активізувати освітній процес, робить його цілісним, сприяє формуванню емоційної культури дітей передшкільного віку.

Збірка складається з таких розділів:

Розділ 1. Види театралізованої діяльності в дошкільному закладі.

Розділ 2. Картотека театралізованих ігор для дітей передшкільного віку.

Розділ 3. Організація театралізованої діяльності

Розділ 4. Робота з батьками з організації театралізованої діяльності.

Методичний посібник «Збірка театралізованих ігор» може використовуватися вихователями з дітьми передшкільного віку у закладах дошкільної освіти; у процесі перепідготовки та професійної підготовки, в роботі з батьками вихованців.

Висновки до третього розділу

Театралізована діяльність у дошкільному віці усвідомлюється педагогами як один із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини, що використовується з певною метою і спонукається мотивами.

Нами були розроблені методичні рекомендації з емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованих ігор. Включення дітей в театралізовану ігрову діяльність має на меті розвивати в дошкільників: розвивати емоційно-ціннісне бачення світу, уміння «входити в образ» і «утримувати» його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлення мовленнєвих та виконавчих дій; уміння передавати характерні особливості будь-якого художнього образу; переносити отримані уявлення в самостійну ігрову діяльність; виявляти зацікавленість до театру як виду мистецтва; усвідомлення змісту, ідеї, художніх образів літературних творів .

Також був презентований методичний посібник, який містить чотири розділи. Збірка складається з таких розділів:

Розділ 1. Види театралізованої діяльності в дошкільному закладі – описує види театралізованої діяльності .

Розділ 2. Картотека театралізованих ігор для дітей передшкільного віку – містить перелік ігор, де визначається мета та хід гри.

Розділ 3. Організація театралізованої діяльності – описує ігри з емоційного, психологічного, комунікативного розвитку дітей передшкільного віку.

В розділі 4. Робота з батьками з організації театралізованої діяльності- наводиться приклад тренінгу з батьками та батьківські збори де розглядається проблема емоційного розвитку дітей передшкільного віку.

ВИСНОВКИ

Основним завданням кваліфікаційної роботи було дослідження особливостей емоційного розвитку дітей передшкільного віку засобом театралізованої діяльності.

По завершенні даної роботи, виходячи з поставленої мети і завдань, можна зробити такі висновки:

1. Емоційна сфера – це багатогранне утворення в яке, крім емоцій, входять багато інших емоційні явища: емоційний тон, емоційні стани, емоційні властивості особистості, емоційні стійкі відносини. До емоційної сфери особистості відносяться різноманітні форми переживання: емоції, почуття, настрої, стресові стани.

2. Емоційний розвиток - це комплексний закономірний процес ускладнення та збагачення емоційної сфери у контексті загальної соціалізації дитини.

Емоційний розвиток дитини передшкільного віку характеризується такими проявами: діяльність – основа емоційного розвитку; емоційні процеси відіграють важливу роль в регуляції діяльності; онтогенез емоцій нерозривно пов'язаний із загальним ходом психічного розвитку; на розвиток емоцій впливають всі структурні компоненти психіки (пізнавальні процеси, мотиваційна сфера, самосвідомість).

3. Емоційна культура – один з критеріїв особистісної культури людини. Особистісна культура дитини становить синтез індивідуальних якостей, які проявляються у сприйнятті та усвідомленні культурних цінностей і спрямовані на творчу взаємодію з навколишнім середовищем та іншими людьми.

5. Констатовано, що театралізовані ігри є засобом всебічного розвитку дітей, вдосконалення їх творчих здібностей, умовою розвитку емоційної сфери дитки передшкільного віку.

6. Ігрова театралізована діяльність це ігрова діяльність, основою якої є ігровий образ, що спонукає дітей до активної роботи: від співчуття до співпереживання, викликає наслідування улюбленим героям, їх поведінці.

Ігрова театралізована діяльність активізує чуттєву, мовленнєву, інтелектуальну, і, звісно, емоційну сферу та сприяє розвитку, становленню особистості дитини передшкільного віку.

7. Були підібрані методики дослідження рівня емоційного розвитку дітей передшкільного віку які показали рівні емоційного стану дітей передшкільного віку на констатувальному та контрольному етапах.

8. Розробили програму формувального етапу, яка включала проведення розігрування психологічних ситуацій, театралізованих ігор, включення дітей передшкільного віку в театралізовану діяльність, театральні заняття, театралізовані ігри на святах і розвагах; міні- театралізовані ігри в повсякденному житті.

9. Контрольний етап підтвердив основну ідею дослідження: включення дітей передшкільного віку в театралізовану діяльність сприяє їх емоційному розвитку.

Отже, поставленні завдання дослідження виконанні, мета досягнута.

У подальшому плануємо дослідити формування творчих здібностей дітей передшкільного віку під час підготовки до гри, а саме під час виготовлення атрибутів і костюмів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвілі Ш. У «чаші» Дитини сяє зародок зерна Культури. Хмельницький : Подільський культурно-просвітницький Центр ім. М. К. Реріха; Центр інноваційної педагогіки та психології Хмельницького національного університету, Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної педагогіки, 2012. 72 с.
2. Александров Ю. В. Психологія розвитку : Навчальний посібник. Х. : ФОП Панов А. М. , 2015. С. 201–202.
3. Артемова Л. В. Театрализованные игры дошкольников. М.: Просвещение, 1991. 333 с.
4. Артемова Л. Пріоритетив підготовці педагогі дошкільного профілю. Дошкільне виховання. 2002 . №2. С. 7–9.
5. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Vazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 29.01.21 р.).
6. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / За заг. ред. О. В. Низьковської. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с.
7. Бех І. Д. Це не просто професія, а життєвий шлях. Педагогічна газета. 1999. № 8 (62). С. 1.
8. Березіна О. М. «Грайлик». Програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 56 с.
9. Вальдамірова О.П. *Емоційна сфера дошкільника та її корекція. Освіта Донбасу.* 2003. № 4. С. 61–66.
10. Вовчик-Блакитна О. О. Індивідуальні особливості емоційного розвитку дитини: Стратегії педагогічного супроводу. Практична психологія та соціальна робота. 2006. № 4. С. 1-3.

11. Войтко В. В. Емоційні порушення в дитячому віці та їх корекція. Методичні рекомендації. Кіровоград: КЗ «КОШППО імені Василя Сухомлинського», 2014. 39 с.
12. Выготский Л. С. Педагогическая психология. М., 1991. С. 29
13. Выготский Л. С. Учение об эмоциях. Собрание сочинений. Т. 4. Москва, 1984. С. 90.
14. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Гончаренко. К. Либідь, 1997. 376 с.
15. Дитяча психологія : Навчальні матеріали онлайн URL: http://pidruchniki.com/17300627/psihologiya/emotsiyni_porushennya_doshkilnikiv.
16. Дметерко Н. В. Дитяча психологія: Навчально-методичний посібник. (Курс лекцій). Слов'янськ: ПП «Канцлер», 2005. 194 с.
17. Долгачова О. В. Маленька дитина та її «великі» емоції. URL: <https://emotsijno-osobistisnij-rozvitok-ditej-v-umovakh-simji.webnode.com.ua/malenka-ditina-ta-jiji-veliki-emotsiji/>
18. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Т. І. Поніманська. К., 2006. 456 с.
19. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія : навч. посіб. 2-ге видання. К. : Центр учбової літератури, 2009. 392 с.
20. Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. Суми: Університетська книга, 2010. 318 с.
21. Закон України «Про вищу освіту» № No 1556 VII від 1.07. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
22. Закон України «Про дошкільну освіту». К. : Дошкільне виховання, 2001. 56 с.
23. Запорожец А. В. Воспитание эмоций и чувств у дошкольника. Эмоциональное развитие дошкольника. М., 1985. 297 с.

24. Запорожец А. В., Неверович Я. З. К вопросу о генезисе, функции и структуре эмоциональных процессов у ребенка. Вопросы психологии. 1974. С. 59-73.
25. Зеньковський В. В. Психологія дитинства. М., 1998. 378 с.
26. Изард К. Э. Психология эмоций. СПб., 2000. 250 с.
27. Комплексна програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». К.: ЩФЕР, Україна, 2017. - 430 с.
28. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): навч. посіб. для вищ. навч. закладів. К. : Освіта, 1998. 255 с.
29. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навч. посіб. для вищ. навч. закладів. К.: Освіта, 1998. 255 с.
30. Лафренье Питер. Эмоциональное развитие детей и подростков .СПб. : прайм.ЕВРОЗНАК, 2004. 256 с. 4.
31. Макаренко Л. В. Театр и театралізована діяльність у сучасному дошкільному закладі: монографія Донецьк: ЛАНДОНХХІ, 2011. 211 с.
32. Максименко С. Д. Емоційний розвиток дитини. К.: Мікрос СВВ. 2003. 220 с.
33. Мельничук І. В. Генеза емоційних особливостей у сучасних дітей. Наука і освіта. Одеса, 2002. №5. С. 42-44.
34. Мельничук І. В. Особливості емоційного розвитку дітей різного віку та статі. Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського / Зб.наук.пр. 2002. № 11-12. С. 149-154.
35. Малімон Л.Я. До проблеми діагностики емоційності як властивості особистості. Практична психологія та соціальна робота. 2002. № 7. С. 59–65.
36. Мельничук І. В. Генеза емоційних особливостей у сучасних дітей. Наука і освіта. Одеса, 2002. № 5. С. 42—44.

37. Олійник О. Особливості емоційного розвитку та умови формування емоційної культури дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованих ігор. Наука і освіта. Випуск 47, 2013. С. 54-59.
38. Поніманська Т. Дитина в соціумі: робота за освітньою лінією. Дошкільне виховання, 2012. № 9. С. 8–11.
39. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України М.Д. Ярмаченка. К.: ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА, 2001. 527 с.
40. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. Х.: Прапр, 2009. 672 с
41. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. М., 1989. 781 с
42. Русова С. Теорія і практика дошкільного виховання (Русова С. Вибрані педагогічні твори, кн.]. К., 1977. -242 с.
43. Реан А. А. Психология детства. СПб.: «пройм-ЕВРО-ЗНАК». 2003.
44. Рогальська-Яблонська І. П. Підготовка майбутніх педагогів до соціалізації особистості в дитинстві на засадах компетентнісного підходу. Науковий вісник Південноукраїнського держ. пед. ун-ту імені К.Ушинського. Вип. 6 (113). Сер. Педагогіка. Одеса, 2016. С.119-224.
45. Сухомлинський В. О. Живопис. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 3. К.: Радянська школа, 1977. С. 557 – 565.
46. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори : в 5 т. Т. 3. Київ., Рад. школа, 1997. С. 7–278.
47. Словник української мови в 4 т. / За ред. М. Л. Мандрика. К. : Наукова думка, 1973. 840 с.
48. Словник психологічних термінів (з глибинної психології). Київ: Видавничий дім «Слово», 2016. -472 с.
49. Сухомлинський В. О. Живопис. Вибрані твори. В 5-ти т. Т. 3. К. : Радянська школа, 1977. С. 557—565.
50. Трофаїла Н. Д. Емоційна сфера дитини-дошкільника: її розвиток та особливості. Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти:

- зб. наук. праць. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2014. Спецвипуск. С. 349-356.
51. Трофаїла Н. Д. Емоційний розвиток дітей дошкільного віку. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : збірник наукових праць. Випуск 1.41 (93). Т. 1. Миколаїв : МНУ імені В. С. Сухомлинського, 2014. С. 207-211.
52. Трофаїла Н. Д. Вплив сім'ї на емоційне благополуччя дитини. Zbiór raportów naukowych. «Pedagogika Projekty naukowe» (27.02.2015 - 28.02.2015) Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2015. str. 40-43.
53. Шаграева О.А. Эмоциональное развитие дошкольников: учеб. пособ. М.: Академія, 2003.
54. Шевчук А. *Творче освоєння дитиною світу культури. Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2012. № 12. С. 4
55. Шипіло Л. *Грі-драматизації - належну увагу. Дошкільне виховання.* - 2013. С. 14.
56. Якобсон П. М. Проблема психології емоцій / П. М. Якобсон // Психологическая наука в СССР. М., 1960 Т. 2. С. 22—42.
57. Режим доступу : <http://www.kazedu.kz/referat/141588> 6.
58. Режим доступу : http://www.portal-slovo.ru/div_school_education/36712.php [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://krokha.ru/?action=jarticle&id=909>
59. Методика "Паровозик" URL: <http://cito-web.yspu.org> › link

ДОДАТКИ

Додаток А

«Вивчення стану готовності вихователів до роботи з дітьми у процесі їхнього емоційного розвитку»

Шановні вихователі!

Просимо Вас долучитися до вивчення проблеми підготовки майбутніх вихователів до роботи з дітьми у процесі їхнього емоційного розвитку та відповісти на декілька запитань. Анкета є анонімною, а Ваші відповіді буде узагальнено та використано для підвищення ефективності названої підготовки.

Сподіваємось на відверті відповіді та Вашу підтримку!

Стаж роботи;освітній заклад (місто, село)

1. Як Ви розумієте поняття:

«Емоції» –

«Емоційний стан» –

«Агресія» –

«Емоційний розвиток» –

«Емоційне вигорання» –

2. Як дитинауВашій групі виявляє свої негативні емоції:

(підкресліть)

- словами
- діями (їх характер)
- жестами
- мімікою

3. Кому дозволяє дитина заспокоїти себе під час емоційного стресу:

- вихователеві
- ровесникам
- батькам

4. Який настрій переважає у дитини протягом дня (підкресліть) :
- життєрадісна
 - незадоволена
 - часто жаліється, плаче
5. Чи звертаються до Вас батьки дітей за консультаціями щодо проявів негативних емоцій у дітей? Вкажіть, які проблеми обговорюєте з ними найчастіше.
6. Яким чином Ви вивчаєте особливості емоційного розвитку дитини? (напишіть, які саме)
7. Чи необхідна попередня підготовка вихователів до роботи з дітьми із емоційно збудливими проявами? (так, ні). Чому?
8. Як часто діти Вашої групи відчувають: (рідко, іноді, постійно)
- інтерес
 - радість
 - подив
 - сум
 - гнів
 - відразу
 - презирство
 - страх
 - сором
 - провину
9. Які емоції у дітей спостерігаються:
- в ігровій діяльності
 - на занятті
 - на прогулянці
 - доброзичливий інтерес
 - агресивність - радість
 - агресивність - байдужість - агресивність

- індиферентність - інтерес - сум
- відраза - страх - незадоволення

10. Назвіть причини, які на Вашу думку, призводять до агресивної поведінки дітей, невпевненості у собі?

11. Які методи Ви використовуєте, щоб позбутися у дітей негативних проявів щодо однолітків?(напишіть, які саме)

12. Які на Вашу думку, причини виникнення негативних емоційних станів у дошкільному віці (підкресліть)

- майбутня розлука з матір'ю чи батьком,
- розставання з близькими,
- різка зміна звичної обстановки,
- прихід до ЗДО,
- неприйняття з боку однолітків.

13. Діти якого віку, на Ваш погляд, найбільше страждають проявами емоційної агресії? Чому?

14. З якими труднощами та проблемами в роботі Ви зустрічаєтесь найчастіше?

15. Висловіть свої побажання і пропозиції щодо покращення Вашої професійної діяльності?

16. Чи передбачено у Вашій групі місце для зняття дитиною негативних емоцій? Яким чином вони обладнані?

17. До якої точки зору Ви схиляєтесь:

- а). найважливіше завдання вихователя – дати дітям знання;
- б). найголовніше завдання вихователя – виховання юної особистості; в). найважливіше завдання вихователя – розвиток дитини.

Додаток Б

Методика «Емоційна ідентифікація» (О. Ізотова,)

Діагностична спрямованість: особливості емоційного розвитку (когнітивно-афективних компонентів) дітей дошкільного віку.

Інструкція: Зараз я тобі буду говорити (диктувати) різні слова, а ти про кожне слово що-небудь намалюєш. Слів буде багато, їх треба розмістити на одній стороні аркуша, на іншій стороні малювати не можна. Постарайся запам'ятати ті слова, які я буду говорити (диктувати).

Стимульний матеріал: 12 слів-понять, що позначають різні емоційні стани (емоції і почуття): радість, страх, сум, сором, злість, образа, здивування, любов, заздрість, ревність, дружба, презирство.

Технічний матеріал: аркуш паперу (А4), кольорові олівці, простий олівець.

Процедура проведення: після кожного зображення необхідно запитати у дитини, що він намалював і як він розуміє сказане психологом словопоняття. Все сказане дитиною фіксується разом з порядковим номером зображення. По завершенні процедури діагностики малюнок відкладається в сторону і психолог переходить до інших діагностичних заходів. До малюнку рекомендується повернутися не менше ніж через 15-20 хвилин.

Інструкція до відтворення: а тепер постарайся згадати ті слова, які я тобі казав/диктував. Всі відтворені дитиною слова-поняття фіксуються, стимулюючи спогад навідними питаннями.

Інтерпретація: уявлення про емоції інтерпретуються на основі зображень і вербальних описів певних емоційних реакцій і відносин, що виражають когнітивне розуміння емоційного процесу та ступінь його диференційованості.

Образна форма розумової діяльності характеризується кодуванням понять через емоційну ситуацію (сюжет, персонажі).

Схематична форма розумової діяльності характеризується кодуванням понять через експресивний еталон - піктограму мімічних або пантомімічних ознак.

Знакова форма розумової діяльності характеризується кодуванням понять через буквене, цифрове позначення емоцій, а також через різні системи знаків (геометричні фігури, знаки руху та ін.)

Образно-символічна форма розумової діяльності характеризується

кодуванням понять через символ емоції: елемент експресії (усмішка, очі зі сльозами, відкритий рот), предмет-атрибут емоціогенної ситуації (носовичок), об'єкт-стимул емоціогенної ситуації (змія, цукерка).

Порівнева диференціація адекватності кодування для дошкільного віку:

- високий рівень: адекватне кодування і вербалізація 9-10 емоційних модальностей;
- середній рівень: адекватне кодування і вербалізація 6-8 емоційних модальностей, незначні труднощі в деяких емоціях;
- низький рівень: адекватне кодування і вербалізація 3-6 емоційних модальностей, недиференційованість емоцій за змістом і проявом (здивування – страх – гнів).

Методика «Кольорова соціометрія»

Метою даної методики є дослідження емоційно-безпосередніх міжособистісних стосунків дитини з оточуючими.

Для проведення методики необхідно підготувати колірне поле у вигляді шахової дошки (5 і 5 рядів-квадратів), яка складається з 13 кольорових і 12 білих квадратів у наступному порядку:

- 1-й ряд: чорний, білий, синій, білий, чорний квадрати;
- 2-й: білий, зелений, білий, зелений, білий;
- 3-й: синій, білий, червоний, білий, синій;
- 4-й: як другої;
- 5-й: як перший.

А також потрібно підготувати кольорові фішки червоного, зеленого, жовтого, синього, білого, чорного, коричневого, рожевого, малинового, сірого, оранжевого, фіолетового, бузкового квітів. Кожного - по 3. Інструкція дається по ходу виконання завдання.

При проведенні методики повинні виконуватися наступні вимоги:

Не всі квадрати можуть бути заповнені.

Вибір кольору може бути розширений. Наприклад, одним і тим же кольором можуть бути позначені кілька людей.

Якщо дитина захоче вибрати більшу кількість людей (чим чотирьох), то це фіксується в протоколі, а додаткові фішки розміщуються на білих квадратах.

Під час роботи випробуваного, дослідник повинен вести протокол

Методика 1. Вивчення розуміння емоційних станів людей, зображених на картинці (Г. А. Урунтаева, Ю. А. Афонькіна).

Мета: виявити у дітей розуміння емоційних станів людей.

Матеріал: картинки, методичний матеріал, фотографії, листок, папір.

Підготовка дослідження: Підібрати картинки (фотографії) з зображенням дітей і дорослих, на яких яскраво виражено їх емоційний стан. З їх допомогою потрібно продемонструвати основні емоції (радість, страх, гнів, горе) і їх відтінки (сюжетні картинки із зображенням позитивних і негативних вчинків дітей і дорослих).

Проведення дослідження: індивідуально з дітьми 3 - 7 років проводиться у дві серії. 1) Дитині послідовно показують картинки дітей і дорослих і питають: "Хто зображений на картинці? Що він робить? Як він себе почуває? Як ти здогадався про це? опиши картинку". 2) Дитині послідовно показують сюжетні картинки і задають питання: "Що роблять діти (дорослі)? Як вони це роблять (дружно, сваряться, не звертають уваги один на одного і т. д.)? Як ти здогадався? Кому з них добре, а кому погано? Як ти здогадався? "

Обробка даних: підраховують число вірних відповідей у різних вікових групах окремо по кожній серії і по кожній картинці. Виявляють, чи доступне дітям розуміння емоційних станів дорослих і однолітків, на які ознаки вони спираються, кого краще розуміють: дорослого або однолітка. Визначають залежність цих показників від віку дітей.

Аналіз результатів констатуючого експерименту:

експериментальна робота проводилася з 5 дітьми: Маша 6 років, Саша 6 років, Аня 5 років, Коля 6 років, Вова 5 років.

У першій серії показувала картинку, на якій зображений дорослий чоловік з папкою, що йде по дорозі. У другій серії на картинці зображені люди в офісі, що сидять за столами з комп'ютером. Маша 6 років: у першій серії з чотирьох заданих питань, на чотири відповіла вірно. Описала все, що зображено на картинці.

У другій серії з п'яти заданих питань, відповіла на чотири вірно.

Висновок: Маші є розуміння емоційних станів дорослих.

Вона спиралася на вираз обличчя і одяг, в яку були одягнені люди. У неї добре розвинені почуття і емоції, за допомогою яких вона розуміє стану людей. Саша 6 років: у першій серії з чотирьох заданих питань, на чотири відповів вірно. Описав картинку правильно.

У другій серії з п'яти заданих питань правильно відповів на всі.

Висновок: Саші є розуміння емоційних станів дорослих. Він спирався на вираз обличчя. У нього добре розвинені почуття і емоції, за допомогою

них він вірно визначає і розуміє стану людей. Аня 5 років: у першій серії з чотирьох заданих питань, на три відповіла вірно.

Описала картинку не повно. У другій серії з п'яти заданих питань правильно відповіла на три.

Висновок: Ані ще не до кінця зрозуміло емоційний стан людей. Вона спиралася на вираз обличчя і на те, що оточує персонажа на картинці. Почуття і емоції ще погано розвинені і не до кінця зрозумілі. Вова 5 років: у першій серії з чотирьох заданих питань, на чотири відповів вірно. Описав все, що зображено на картинці. У другій серії з п'яти заданих питань, відповів на три вірно.

Висновок: Вові практично є розуміння емоційних станів дорослих. Він спирався на вираз обличчя і одяг, в яку були одягнені люди. У нього не погано розвинені почуття і емоції, за допомогою яких він розуміє стану людей. Коля 6 років: у першій серії з чотирьох заданих питань, на чотири відповів вірно. Описав картинку правильно. У другій серії з п'яти заданих питань правильно відповів на всі.

Висновок: Саші є розуміння емоційних станів дорослих. Він спирався на вираз обличчя. У нього добре розвинені почуття і емоції, за допомогою них він вірно визначає і розуміє стану людей.

Висновки по аналізах:

Після проведення експериментальної роботи було виявлено такі дані: в першій і в другій серіях лише одна дитина з п'яти не до кінця впорався із завданням.

Дітям є розуміння емоційних станів людей, в основ ном діти спираються на вираз обличчя, стиль одягу, навколишні предмети, в 6 років розуміння емоційних станів більше розвинене, ніж в 5 років. Поведінка дітей відмінне, виконання роботи сумлінне, висловлювання повні, сплеск емоції відсутня, стан спокійне.

З п'яти дітей допустив багато помилок одна дитина, не вірно описав емоційні стану деяких героїв. Інші діти впоралися із завданням більш точно.

В однієї дитини - низький рівень розуміння емоційних станів, у чотирьох-високий.

Методика № 2 Вивчення емоційного передбачення (Г. А. Урунтаева, Ю. А. Афонькіна).

Мета: виявити у дітей рівень сформованості емоційного передбачення.

Матеріал: 6 пірамідок (по 19 кілець на кожній), малюнок - зразок пірамідки, 2 картинки: зображення зібраної пірамідки і з розкиданими кільцями; 2 картинки: зображення плачуть малюків, але веселих, що грають з пірамідками.

Підготовка дослідження: підготувати 6 пірамідок (за 19 кілець на кожній), малюнок - зразок пірамідки, 2 картинки: зображення зібраної пірамідки і з розкиданими кільцями; 2 картинки: зображення плачуть малюків, але веселих, що грають з пірамідками.

Проведення дослідження: дослідження проводиться індивідуально з дітьми 4 - 7 років і складається з 4 серій. Кожна дитина бере участь тільки в одній серії.

Після виконання завдання випробуваного просять розповісти, що він робив і для чого. 1) Дитину запрошують до кімнати (так само і в інших серіях). У коробці на столі в безладді лежить 114 кілець, необхідних для складання 6 пірамідок. Експериментатор просить дитину допомогти скласти кільця в пірамідки так, як це зроблено на пірамідці - зразку.

При цьому не говорять, кому і чому потрібно допомагати збирати пірамідки. 2) Разом з пірамідкою - взірцем демонструють 2 картинки: на одній намальовані акуратно зібрані пірамідки (всі 6) з детальним зображенням кілець, розташованих правильно за розміром і кольором, другого - розкидані в безладді стрижні і кільця.

Дитині пропонують зібрати пірамідки, як це зображено на першій картинці. Наочне зображення правильно складених пірамідок має допомогти дитині зрозуміти, якого результату потрібно домогтися в майбутній діяльності і що вийде, якщо він цього не зробить. 3) використовують той же наочний матеріал і те ж завдання, що і в другій серії, експериментатор лише додає: "Тут грали малюки і розкидали кільця, а зібрати їх самі не зуміли. Допоможи хлопцям, склади пірамідки, тоді вони не будуть плакати і сваритися. Склади пірамідки, як намальовано на цій картинці "(показує першу картинку). 4) Експериментатор показує 2 інші картинки і пояснює, що якщо зібрати пірамідки, то малюки будуть задоволені і веселі, а якщо не зібрати, вони будуть плакати. Піддослідним говорять, що вони можуть подбати про малюків, допомогти їм.

Додаток В

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти**

**Збірка театралізованих ігор для дітей передшкільного віку
(методичний посібник)**

Укладач: Зеркаль М.П.

Кривий Ріг - 2021
ПЕРЕДМОВА

Сучасне суспільство активно звертає увагу на формування особистості дитини, на її емоційне світосприймання, розвиток емоційної сфери як реалізація гармонійності й цілісності її особистісного потенціалу. Саме тому особливої актуальності набуває завдання щодо вивчення особливостей індивідуальних емоційних проявів, переживань дитини; спрямованість способів і засобів розвитку емоційної сфери дитини.

Емоційна культури дитини є важливою складовою її соціальної компетентності та набуває особливої уваги з боку педагогів та психологів. Наукове підґрунтя для розробки педагогічної проблеми присвячені дослідження вчених про емоційний розвиток особистості на ранніх етапах онтогенезу (І. Бех, Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець, О. Кононко, А. Кошелева), дослідження гуманістичного виховання дошкільників (О. Савченко, Т. Поніманська, С. Рубінштейн). Ідея гуманізації сучасної освіти розглядається в сучасній педагогіці з позиції взаємодопомоги, активного співпереживання (Ш. Амонашвілі, В. Абраменкова, А. Асмолов, Е. Шиянов).

Розвиток емоційної культури як здібності людини до співчуття і співпереживання іншим людям, до розуміння їх станів, є одним з найважливіших компонентів етичного розвитку дітей. У зв'язку з цим, проблема емоційного розвитку, формування емоційної культури вимагає особливої уваги по відношенню до дітей передшкільного віку, оскільки саме в цей віковий період дитина активно вирішує завдання взаємодії з навколишнім світом, інтенсивно знаходить досвід спілкування з однолітками та дорослими.

Базовий компонент дошкільної освіти метою діяльності дошкільного закладу окреслює забезпечення гармонійного розвитку кожної дитини, створення сприятливих умов для її особистісного становлення та творчої самореалізації. Одним із ефективних засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дошкільника виділено театралізовану діяльність. Вона сприяє естетичному вихованню дітей, емоційному розвитку, розвиває вміння бачити, чути, розуміти красу слова, дії. Театральне мистецтво близьке і зрозуміле дітям, адже в його основі — гра, яка є для дошкільника провіною діяльністю.

Психолого-педагогічні дослідження О.Аматьєвої, Л.Артемової, Л.Виготського, С.Гаврилюк, Н.Кудикіної, Л.Макаренко, Н.Сиротич та ін., доводять необхідність формування емоційного досвіду, творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Пропонуємо методичний посібник- збірку театралізованих ігор, психологічних ситуацій, тренінгів з батьками з розвитку емоційної сфери дітей передшкільного віку. Створення цілісного емоційно-сприятливого середовища допомагає активізувати освітній процес, робить його цілісним, сприяє формуванню емоційної культури дітей передшкільного віку.

Збірка складається з таких розділів:

Розділ 1. Види театралізованої діяльності в дошкільному закладі - описує види театралізованої діяльності .

Розділ 2. Картотека театралізованих ігор для дітей передшкільного віку – містить перелік ігор, де визначається мета та хід гри.

Розділ 3. Організація театралізованої діяльності- описує ігри з емоційного, психологічного, комунікативного розвитку дітей передшкільного віку.

В розділі 4. Робота з батьками з організації театралізованої діяльності- наводиться приклад тренінгу з батьками та батьківські збори де розглядається проблема емоційного розвитку дітей передшкільного віку.

Методичний посібник може використовуватися вихователями з дітьми

передшкільного віку у закладах дошкільної освіти; у процесі перепідготовки та професійної підготовки, в роботі з батьками вихованців.

РОЗДІЛ I. ВИДИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Кожний з видів театралізованої діяльності ставить свої пріоритетні мовленнєві завдання. Коли дитина переглядає виставу, вона сприймає кращі зразки правильного літературного мовлення, що сприяє розвитку та вдосконаленню її власного зв'язного мовлення. У театралізованій грі збагачується та активізується словник дітей, формується вміння самостійно складати, створювати власний сюжет, добирати належне мовленнєве оформлення для реалізації задуму, ідеї. Під час підготовки театральної вистави дитина також виконує вправи, спрямовані на розвиток виразності, образності мовлення та засвоює сприйняті раніше готові мовленнєві форми. Однією з важливих складових театралізованої діяльності є театралізована гра. В багатьох дослідженнях театралізовані ігри класифікуються по способу реалізації сюжету:

1. **Непредметні ігри** (ігри-драматизації), в яких діти самі знаходяться в образі діючої особи і виконують взяті на себе роль.
2. **Предметні ігри** (ігри-інсценізації), в яких діючими особами є визначені предмети (іграшки, ляльки лялькового театру настільного, пальчикового тощо).

Гра-драматизація – це синтетичний вид діяльності дошкільників. Виникнення її можливе при наявності у дітей міцних знань літературного тексту, навичок виразного читання, вміння адекватно рухатись, використовувати свою міміку та жести, вміння створювати ігрове середовище, добираючи необхідні атрибути.

Ігри-драматизації – це відтворення сюжету літературного твору власними діями виконавців ролей, використання ними засобів виразності –

інтонації, міміки, пантоміми. Драматизація відбувається на основі особистих дій виконавців ролей.

Своєрідність кожного ігрового образу створюється при драматизації казок, авторських творів, полягає у єдності типової і індивідуальної характеристик. Уміння виділяти характерні якості персонажів формується у процесі нагромадження знань про тварин, професії людей, стан природи. Загально прийнято, наприклад, вважати лисицю хитрою, зайця – боязким, вовка – злим. Маючи відповідні уявлення, дошкільники легко відтворюють спосіб пересування різних живих істот, їх характерні пози.

Герої будь-якого твору постають перед нами у різних ситуаціях та емоційних станах, які розкривають все те типове й індивідуальне в них. Так, хитра лисиця, майже завжди виявляється переможницею, а от у фіналі казки “Заєць, півень і лисиця” вона опиняється в іншому, незвичному для цього образу становищі – бачимо її заляканою, тоді як слабосильний півник, котрий в багатьох казках опиняється в зубах у лисиці, тут навпаки перемагає. Іграм-драматизаціям притаманні основні риси творчості ігор: наявність задуму, спільних рольових і реальних подій і відношень та інших елементів ситуацій. Також самостійність і самоорганізація дітей.

Дітей приваблює можливість зображувати в іграх людей – сміливих, мужніх і відважних, сильних і добрих. Окремі персонажі літературних творів починають з’являтися вже в самостійних іграх дітей молодших груп.

Ігри-драматизації поділяються за способами зображення:

- драматизації з пальчиками (з ляльками бі-ба-бо);
- драматизація як гра самої дитини;
- імпровізація – за даною чи обраною темою дитина створює образ за допомогою висловів, міміки, пантоміми.

Ігри-інсценізації – це всі види театрів. Тут дитина не є дійовою особою, вона створює сцени, веде ролі іграшкового персонажу, діє за нього.

Існують такі різновиди:

Настільні театралізовані ігри.

До нього відносять:

Театр іграшок . В цьому театрі використовуються найрізноманітніші іграшки – фабричні і саморобки, з природного і будь-якого іншого матеріалу. Тут не потрібно обмежувати політ фантазії, головне, щоб іграшки і поробки стійко стояли на столі і не створювали перешкод при переміщенні.

Театр картинок. Всі картинки – персонажі і декорації потрібно зробити двосторонніми, так як необхідні повороти, а щоб фігурки не падали, потрібні опори, які можуть бути досить різноманітними, але обов'язково достатньо стійкими. Це забезпечується правильним співвідношенням ваги чи площини опори з висотою картинки. Чим вище картинка, тим більше чи вагоміше потрібна площа опори.

Дії іграшок і картинок в настільному театрі обмежені. Використовуються і декорації (2-3 дерева – це ліс, зелена тканина – галявина).

Стендові театралізовані ігри. До них відносять:

Стенд книжка – використовується для ігор типу подорожей, щоб відобразити динаміку, послідовність подій за допомогою ілюстрацій, що змінюють одна одну. Закріплюють на нижній частині дощечки. На верхній розміщується транспорт, на якому здійснюється подорож. По ходу транспорту ведучий перегортає листки стенд-книжки, демонструючи різні сюжети, зустрічі, які трапляються на шляху.

Фланелеграф – картинку показують на екрані. Утримує їх зчеплення фланелі, якою з'являється екран і зворотня сторона картинки. Замість фланелі на картинку можна наклеювати і шматочки наждачного паперу. Малюнки необхідно підбирати разом з дітьми, це викликає у них величезне задоволення. Можна використовувати і природний матеріал. Різноманітні по формі екрани дозволяють створювати “живі” картинку, які зручно демонструвати всій групі дітей. Цей вид ігор дозволяє зобразити масові сцени, наприклад, “переліт птахів”.

Тіньовий театр – тут необхідний екран з напівпрозорого паперу, виразно вирізані чорні плоскі персонажі і яскраве джерело світла за ними,

завдяки якому персонажі відтіняються на екрані. Дуже цікаві зображення отримують за допомогою пальців рук, наприклад, можна зробити гусака, зайця, сердитого індика. Але дуже важливо супроводжувати показ звучанням. Щоб показувати сценку з деякими персонажами одночасно, необхідно встановити внизу екрану планку, на якій можна прикріпити фігуру. Наприклад, спочатку тягне дід ріпку, закріпити фігуру на планці і виводити бабу і т.д. Фігури потрібно розміщувати вниз екрану, щоб тіні були чіткішими. Театр тіней добре використовувати під час дозвілля.

Пальчиковий театр – це ігри-розваги, ігри-потіхи, казки, різні інсценівки, які супроводжуються показом ляльок, що одягаються на пальці і діють за персонажа, зображення якого на руці. В ході гри дитина рухає одним або двома пальцями, проговорюючи текст, переміщуючись за ширмою. Можна обходитись і без ширми і зображувати дії, переміщуючись вільно по кімнаті. З допомогою цього виду театру можна показати одночасно декілька персонажів. Наприклад, у казках “Ріпка”, “Вовк і семеро козенят”, “Гуси-лебеді” тощо. Казки і інсценівки в яких багато персонажів можуть показувати двоє-троє дітей, які розміщуються за ширмою.

Ляльковий театр – для вистав характерне вільне поєднання різних типів ляльок, а також різних прийомів і засобів – все це підпорядковано виявленню специфіки мистецтва. Вистава переносить дітей у чарівний світ, де все казкове – реальне і фантастичне. З великою радістю вони зустрічають ляльок, сприймають їх так, ніби це живі істоти, з цікавістю спостерігають за їх діями. Діти люблять, коли герої вистави стрибають, говорять, виконують різні рухи. Це викликає в них жваву реакцію, яскраве емоційне ставлення до дійових осіб і прагнення стати безпосереднім учасником подій. Чим старші діти, тим більше вони цікавляться сюжетами інсценівок, стосунками між дійовими особами, їхніми успіхами та невдачами. Тому ляльковий театр використовується не тільки як розвага для дітей, але й як засіб виховання високих моральних якостей та позитивних рис характеру.

До лялькових театрів відносять такі театри як:

Театр Петрушок – це спектаклі за участю спеціальних ляльок, у яких тулуб пустий (сорочка, рукавичка), що одягається на руку. Рух її голови здійснюється за допомогою рухів пальців, кисті руки. Ляльки звичайно діють на ширмі, за якою ховається ляльковод. Якщо лялька дуже велика для дитячої руки, то в голову можна вставити два пальці замість одного. Треба вкоротити рукава ляльки, щоб дитячі пальці входили в патронки рук.

Театр маріонеток – ляльки, які рухаються за допомогою ниток, що відходять від усіх рухомих частин персонажу (рук, ніг, голови) і сходяться вгорі на хрестовині.

Театр естрадної ляльки – це великі ляльки в зріст людини, пошиті з тканини, набиті ватою або поролоном. Ноги та руки ляльок за допомогою резинок кріпляться до ніг та рук ляльководів, голівка приводиться в рух рукою дитини. Цей театр ще має назву “Театр “живої руки””.

Існують також театри з покидькових матеріалів.

Театр повітряних кульок – наповнена повітрям кулька оздоблюється заготовленими деталями – очима, носом, вухами, бантиками тощо.

Театр коробок – будь-які коробки однакових чи різних розмірів, оздоблюються деталями і з ними розігрується інсценівка. По такому ж принципу ляльок можна виготовити з пластикових пляшок, циліндрів і поролону.

Можна створювати також:

Театр рукавичок – лицьова сторона рукавички (готової чи зшитої) формується заготовленими деталями, пришитими до основної тканини. Волосся, вуха, бороду вдало імітують нитки, бахрома. Прикраси, бантики, комірці не повинні перевантажувати рукавичку. Зворотній бік оформляється деталями (хустка, хвостик).

Театр-пуф – інсценізація творів з допомогою персоніфікованих пуфиків – м’яких подушок – іграшок (тваринки, комахи тощо).

Магнітний театр – дітей можна порадувати, здивувати, якщо пристосувати зроблені ними іграшки для магнітного театру. Для цього

потрібно смужками паперу прикріпити до нижніх частин конусів і циліндрів шматочки металу. Металеві шматочки можна розмістити в отворах катушок. Зробимо підставку для показу такого театру. До фанери або твердого картону приклеїти шматок тканини, для того, щоб діти не бачили як ми будемо пересувати магніт під підставкою. Встановити підставку можна на край двох зсунутих столів. Іграшки будуть “ходити”, “бігати”.

Отже, можна створити ще багато видів театру, головне, фантазія і бажання педагога, завдання якого не тільки зацікавити малят театром та театралізованими іграми, а й викликати у них бажання самим взяти участь у створенні театральних персонажів.

РОЗДІЛ II ОРГАНІЗАЦІЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Театралізовані ігри, спрямовані на емоційно-психологічний розвиток дошкільників

Гра «Червона шапочка», за мотивами казки Ш. Перро.

Мета. Виховувати у дітей повагу до старших, послух, привітність, ввічливість; вчити цінувати добро, засуджувати зло, знаходити правильний вихід в непередбачених ситуаціях, готувати атрибути до драматизації, творчо підходити до зображення її сюжету, яскраво, виразно відображати моральну сутність персонажів.

Хід гри.

Повідомляємо дітям, що до них прийшла в гості казка, розподіляємо ролі. Для цього можна запропонувати їм зображати дерева, квіти, гриби, ягоди в лісі або ж птахів, метеликів, жуків, бабок і т. д. Той, хто вибрав собі роль мешканця лісу, будинки вчить напам'ять загадку або вірш про це тварина або рослина.

Розігруємо казку за ролями по знайомому сюжетом.

Гра «Словесний портрет».

Мета. Розвивати уяву, тренувати пам'ять, комунікативні навички.

Хід гри.

Ведучий дитина стоїть в центрі кола. Діти, вбрані в костюми казкових героїв, йдуть по колу, взявшись за руки, і вимовляють слова: «У центр кола ти вставай, і очі не відкривай. Скоріше дай відповідь - опиши портрет Насті». Діти зупиняються. Ведучий закриває очі і описує портрет (як виглядає, як звуть героя, якого зображує) названого дитиною.

Гра «Робота зі схемами-емоціями».

Мета. Розвивати фантазію, уяву, логічне мислення.

Хід гри.

Схеми-емоції являють собою кілька послідовно зображених моделей емоцій, пов'язаних переходами-стрілочками. Дітей об'єднують в підгрупи та пропонують придумати історію. У цій історії з героєм відбуваються події, за яких він проявляє зазначені емоції.

Наприклад, схема: смуток - подив - радість.

«Йшов сумний курча, побачив свого братика, що пливе по річці на листочку, і дуже здивувався. Брат запросив його поплавати з ним разом. Зрадів курча і відправився з братом в плавання».

1. Театралізовані ігри, спрямовані на роботу над текстом творі

1. Гра «Дітки в клітці» за віршами С. Маршака.

Мета. Ознайомити дітей з життям тварин в умовах зоопарку. Виховувати інтерес, любов до природи.

Хід гри.

Запрошуємо дітей на «екскурсію» до зоопарку.

Запитання дітям:

Чи побував хто-небудь вже в зоопарку?

Чи пам'ятають хлопці розповіді про тварин?

Будь хто ділиться своїми враженнями про відвідини зоопарку. Початок екскурсії, діти-помічники розміщують іграшки (картинки) на задалегідь приготовані місця. Інші діти - відвідувачі. А екскурсовод - поет Самуїл Якович Маршак.

Разом з дітьми міняємо розташування тварин відповідно з віршами. У другій, третій грі хлопці повинні не тільки водити іграшки, а й читати знайомі фрагменти тексту слідом за вами.

Гра «Снігова куля».

Мета. Розвивати слухове увагу, пам'ять, згуртованість групи.

Хід гри.

Діти сидять по колу. Педагог пропонує «Вкатати великий сніжний ком» на тему мої улюблені казки. Перша дитина називає свою улюблену казку, наступний називає одного з героїв, і т.д.

Гра «Намалюй казку Дюймовочка».

Мета. Розвивати творчі здібності, закріплювати текст казки.

Хід гри.

Читання казки. Розмова з дітьми за змістом. Запропонувати дітям намалювати мультфільм за мотивами казки, попередньо розподіливши сюжети. А потім показати мультфільм (кожна дитина описує свій малюнок у хронологічному порядку).

ВИСНОВКИ

Театралізована діяльність у дошкільному віці усвідомлюється педагогами як один із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини, що використовується з певною метою і спонукається мотивами.

Включення дітей в театралізовану ігрову діяльність має на меті розвивати в дошкільників: розвивати емоційно-ціннісне бачення світу, вміння «входити в образ» і «утримувати» його впродовж усієї театралізованої діяльності; усвідомлення мовленнєвих та виконавчих дій; вміння передавати характерні особливості будь-якого художнього образу; переносити отримані уявлення в самостійну ігрову діяльність; виявляти зацікавленість до театру як виду мистецтва; усвідомлення змісту, ідеї, художніх образів літературних творів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник – Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. – 163 с.
2. Тандеряк О.М.Театралізована діяльність дошкільників Чемеровецькі ясла-садок, 2019
3. Таємнича ігрова скарбничка. Дидактичні ігри для дошкільників. Упор. Янковська Т. І., Бральчук М. Я., Новицька О. В. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. 44 с.